



Tämän materiaalin ideoinnissa ja työstämisessä ovat olleet suurena apuna Polku-mallin Vapaus-työryhmän jäsenet. Kommentteja sekä kokemuksia materiaalin käytöstä on myös kerätty eri tahoilta vuoden 2023 aikana. Suurena apuna erityisesti some-oppitunnin suunnittelussa ovat olleet myös rohkeat oppilaani Enni, Erika, Mahdi, Mohamed ja Sydney. Materiaalia ovat kommentoineet Anna Kärri STEP-koulutuksesta sekä Aino-Elina Kilpeläinen ja Mikko Wirtanen Kirkkohallituksesta.

Suuri kiitos kaikille materiaalin työstämiseen osallistuneille!

SISÄLLYS

ALUKSI	4
SALATUT ELÄMÄNTAIDOT OSANA KOULUYHTEISTYÖN KOKONAISUUTTA	5
TOIMINTAMALLI KÄYTÄNNÖSSÄ	6
YHTEYS KOULUUN JA MALLIN KÄYTTÖÖNOTTO YLÄKOULUSSA	6
TIIMIT OPETUSKERTOJA TOTEUTTAMASSA	7
HARJOITUSTEN TAVOITTEET KAIKENLAISTEN NUORTEN SILMIN KATSOTTUNA	8
MATERIAALIN KÄYTTÖ	10
1. OPETUSKERTA: MINÄ RYHMIEN JÄSENEÄ	15
2. OPETUSKERTA: ELÄMÄN VALINNAT	18
3. OPETUSKERTA: IDENTITEETIN RAKENTUMINEN JA ERILAISUUS	22
4. OPETUSKERTA: MIELIPITEET JA TUNTEET	26
5. OPETUSKERTA: TUNTUVATKO KAIKKI TUNTEET SAMALTA?	30
6. OPETUSKERTA: TUNNETAIDOT VERKOSSA	33
7. OPETUSKERTA: IHMISSUHTEET JA NIIDEN MUUTOKSET	37
8. OPETUSKERTA: ARVOT JA TOISTEN HUOMIOINTI	42
9. OPETUSKERTA: MINÄ NYT JA TULEVAISUUDESSA	46
10. OPETUSKERTA: RYHMÄYTYMINEN JA YHDESSÄ TOIMIMINEN TOIMINNALLISESTI	49
LEIKKIPANKKI	54
OPITUN REFLEKTOINNIN KEINOT, OPETUSKERRAN PÄÄTTÄMINEN	56
LIITTEET	58

ALUKSI

Salatut elämäntaidot on toimintamalli, jonka avulla pyritään vahvistamaan lasten ja nuorten tunne- ja ryhmätyöskentelytaitoja. Tämä kyseinen materiaali on suunniteltu erityisesti 7-luokkalaisten kehitystaso ja tarpeet huomioiden, mutta materiaali soveltuu käytettäväksi millä tahansa yläkoulun luokka-asteella. Tämän kokonaisuuden tavoitteena on johdatella yläkoululaisia pohtimaan omaa ajatteluaan ja auttaa heitä tulemaan varmemmiksi omista arvoistaan ja ajatuksistaan.

Koko Salatut elämäntaidot -toimintamallin tavoitteena on jalkauttaa eri toiminta-alueille kouluyhteistyön tekemisen toimintamalli, jossa koulussa tehtävää työtä toteutetaan van-
kassa yhteistyössä alueen eri toimijoiden kanssa ja joka vastaa tulevaisuuden kouluyhteistyön tekemisen tarpeeseen sekä perusopetuksen opetussuunnitelman vaatimuksiin. Tavoitteena on siis tuoda koululaisten elämään lisää turvallisia aikuisia, jotka työskentelevät yhdessä lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisäämiseksi. Toimintamallin tarkoituksena on juurruttaa kuntiin, kaupunginosiin ja eri alueille sekä kouluihin sellainen kouluyhteistyön malli, joka lisää yhdessä tekemistä ja alueen toimijoiden, koulujen ja oppilashuollon välistä vahvaa yhdessä tekemisen toimintakulttuuria.

Salatut elämäntaidot -malliin kuuluu myös alakoululaisten versio, joka on suunnattu erityisesti 4–6-luokkalaisille. Mikäli haluat tutustua Salatut elämäntaidot -malliin ja sen periaatteisiin sekä alakoulun materiaaliin tarkemmin, voit lukea siitä lisää tilaamalla kirjan esimerkiksi täältä: [Salatut elämäntaidot / Publiva Oy \(kauppakv.fi\)](#) tai osallistumalla STEP-koulutuksen tarjoamiin Salatut elämäntaidot -koulutuksiin.

SALATUT ELÄMÄNTAIDOT OSANA KOULUYHTEISTYÖN KOKONAISUUTTA

Suomen ev.lut. kirkko jäsentää kasvatuksen kokonaisuuttaan Polku-mallin (<https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/polku-toimintamalli>) avulla. Polkua tarkastellaan ikäkausittain jäsentävien elementtien avulla. Yksi jäsentävä elementti on yhteistyöverkoston näkökulma eli miten Polkua toteutetaan yhdessä eri toimijoiden kanssa. Lapsen, nuoren ja perheen elämään kuuluvat monet yhteisöt, yhteistyötahot ja toimintaympäristöt kuten koulu ja erilaiset harrastus- ja kulttuuriyhteisöt ja seurakunta. Seurakunnan on tärkeää löytää luontevia yhteistyön muotoja laajasti eri toimijoiden kanssa. Kaikki tämä tukee Polun kokonaisuutta. Salatut elämäntaidot -toimintamalli on helppo tapa rakentaa Polku-yhteistyötä eri toimijoiden kanssa.

Salatut elämäntaidot seiskoille -malli kuuluu Polun Vapaus-ikäkauteen (12–14-vuotiaat), jonka keskeiset teemat – saan olla rauhassa sellainen kuin olen ja olen tärkeä kotona, koulussa, kirkossa – ovat vahvasti näkyvissä tässä materiaalissa. Alakoulusta (1–6-vuosisluokat) yläkouluun (7–9-vuosisluokat) siirtyminen on iso elämänmuutos. Salatut elämäntaidot -materiaali tukee tässä muutosvaiheessa varhaisnuoren kasvua, tapaa olla oma itsensä ja keinoja etsiä omia tapojaan olla vapaasti oma itsensä. Se antaa myös jatkotyöstön mahdollisuuksia 8-luokan aikana alkavaan rippikouluun.

Kouluyhteistyössä seurakunnat noudattavat kumppanuudet korit -mallia (<https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/kasvatus/kouluikaiset/yhteisty-peruskouluissa-ja-lukioissa/>), jonka neljästä korista – yleissivistävä opetus, perinteiset juhlat, uskonnolliset tilaisuudet sekä kasvu ja hyvinvointi – Salatut elämäntaidot kuuluvat pääosin neljanteen koriin eli kasvun ja hyvinvoinnin tukeen sekä osin myös yleissivistävän eli opetussuunnitelman mukaiseen ensimmäiseen koriin. Vuorovaikutus- ja tunnetaidot kuuluvat perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden mukaiseen laaja-alaiseen osaamiskokonaisuuteen L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot sekä mm. suomen kielen, oppilaanohjauksen, terveystiedon ja kotitalouden opetukseen.

TOIMINTAMALLI KÄYTÄNNÖSSÄ

Salatut elämäntaidot on alueen (kunnan, kaupunginosan tai seurakunnan toiminta-alueen) yhteinen tapa toteuttaa tunne- ja ryhmätyöskentelytaitojen opetusta koululuokille. Toiminnan toteuttamista koko alueella ja sen eri kouluilla koordinoi pääsääntöisesti seurakunta, mutta myös muut toimijat voivat ottaa vetovastuun. Ajatuksena on toimia yhdessä huomioiden alueen kaikki oppilaat ja koulut sekä heidän tarpeensa. Yhteinen koordinointi varmistaa sen, että mukaan toimintaan saadaan alueen eri toimijat ja oppilaille pystytään tarjoamaan Salatut elämäntaidot-tunteja heidän tarpeidensa mukaan.

Yhteys kouluun ja mallin käyttöönotto yläkoulussa

Jotta Salatut elämäntaidot-toimintamalli voidaan ottaa käyttöön jollakin koululla tai toiminta-alueella, on hyvä lähteä liikkeelle seuraavista askeleista:

1. Käytettävissä olevien resurssien kartoittaminen: Ketkä työntekijät voisivat olla mukana toteuttamassa opetuskertoja koululla? Kuinka monta henkilöä tarvitsemme, jotta toiminta saadaan käyntiin? Kuinka monta luokkaa pystymme ottamaan mukaan? Kokeillaanko ensin muutaman henkilön voimin ja laajennetaan toimintaa myöhemmin vai kutsutaanko heti kaikki alueen toimijat mukaan?
2. Yhteys kouluun: Kuka koulussa vastaa tunnetaitokasvatuksen kokonaisuudesta? Useilla kouluilla on jo olemassa tai parhaillaan kehittymässä tunnetaitokasvatuksen malli, jonka osaksi Salatut elämäntaidot on hyvä liittää. Rehtorin kautta on mahdollista selvittää, onko juuri tällä koululla paras yhteyshenkilö kouluvalmentaja/koulu-sosionomi, kuraattori, oppilaanohjaaja vai erityisopettaja.
3. Opetuskertojen toteuttajat yhteen ja käytännön suunnittelua: Milloin opetuskerrat voidaan käynnistää? Miten rakennamme tiimit? Tähän tapaamiseen on hyvä kutsua mukaan myös koulun edustajia.
4. Opetuskertojen käynnistäminen ja vankka yhteys kouluihin toiminnan käytännön järjestelyistä.

Vietäessä ajatusta Salatut elämäntaidot -tunneista yläkouluihin, ensimmäinen kysymys liittyy usein siihen, minkä oppitunnin aikana tällaista oikein voidaan toteuttaa. Tämä asia tulee neuvotella jokaisen koulun kanssa erikseen, sillä kouluilla on omat opetussuunnitelmansa ja esimerkiksi tuntijako ei ole jokaisessa Suomen koulussa samanlainen. Osa kouluista on myös ottanut jo käyttöön erilliset tunne- ja vuorovaikutustaitotunnit, joille

Salatut elämäntaidot -kokonaisuus sopii tietenkin erityisen hyvin. Esiteltäessä mallia koululle, on hyvä kertoa opetuskertojen teemoista sekä tuoda esille mallin ryhmäyttävä puoli sekä tunne- ja tulevaisuustaitoihin liittyvät kokonaisuudet.

Salatut elämäntaidot eivät siis yksiselitteisesti kuulu esimerkiksi vain suomen kielen tai vaikkapa oppilaanohjauksen tunneille, vaikka näillä tunneille opetuskertoja varmasti voidaan luontevasti toteuttaa. Tunne- ja vuorovaikutustaitokasvatus kuuluvat osaksi kaikkia oppiaineita ja näiden taitojen eri osa-alueet nousevat esiin kaikkien yläkoulun oppiainneiden opetussuunnitelmissa. Useissa helsinkiläisissä kouluissa on esimerkiksi päädytty tuomaan tunne- ja vuorovaikutustaitotunnit ja niihin liittyvät harjoitteet osaksi kaikkia oppiaineita. Tämä toteutetaan käytännössä niin, että jokainen oppiaine käyttää vuodessa 1–2 oppituntia tunne- ja vuorovaikutustaito-opetukseen, jolloin yksittäiselle oppilaalle näitä opetuskertoja tulee noin kerran kuukaudessa. Tämä tarkoittaa siis käytännössä sitä, että esimerkiksi syyskuussa opetuskerta on matematiikan tunnilla, lokakuussa suomen kielen tunnilla, marraskuussa historian tunnilla ja niin edelleen. Tätä samanlaista mallia on mahdollista hyödyntää myös tuotaessa Salatut elämäntaidot -kokonaisuutta koululle. Tämä vaatii tietysti vankkaa yhteistyötä koulun kanssa ja tiimien joustavuutta aikatauluissa, mutta hyvissä ajoin aloitetun suunnittelun kautta tämä on hyvin yläkoulua palveleva tapa toteuttaa Salatut elämäntaidot -opetuskertoja.

Tiimit opetuskertoja toteuttamassa

Varsinaisia opetuskertoja luokille toteuttavat monitoimijaiset tiimit, joissa on 2–4 jäsentä. Tiimien toiminta muodostaa toimintamallin käytännön ytimen, ja tiimit vastaavat itsenäisesti opetuskertojen toteuttamisesta. Tiimien tavoitteena on olla moniammatillisia ja eli niihin kuuluu eri organisaatioiden työntekijöitä. Toimijoina yhdessä tiimissä voivat olla esimerkiksi seurakunnan nuorisotyönohjaaja, koulun kuraattori, kaupungin nuorisotyöntekijä ja jonkin alueella toimivan järjestön työntekijä. Yksi tiimi toteuttaa opetusta 2–5 luokalle resurssiensa mukaan. Tärkeää on, että pääsääntöisesti samat aikuiset toteuttavat tunnit samalle luokalle, jotta syntyy turvallinen suhde vetäjien ja oppilaiden välille.

Salatut elämäntaidot -mallin kantavana toimintaperiaatteena on yhdessä tekeminen ja opetuskertojen kokonaisuudet on myös rakennettu siten, että tavoitteet toteutuvat nimenomaisesti silloin, kun opetuskerralla on mukana useita aikuisia. Opetuskertojen harjoitteita voi myös käyttää yksittäin ja yhden ohjaajan vetämänä, mutta tällöin suunniteltu Salatut elämäntaidot -kokonaisuus ei toteudu. Usean aikuisen tiimi tuo oppilaille lisää turvallisia aikuisia ja mahdollistaa jokaisen oppilaan henkilökohtaisen kohtaamisen opetuskerran aikana.

Harjoitusten tavoitteet kaikenlaisten nuorten silmin katsottuna

Tämä kyseinen materiaali on suunniteltu erityisesti 7-luokkalaisten kehitystaso ja tarpeet huomioiden, mutta materiaali soveltuu käytettäväksi millä tahansa yläkoulun luokka-asteella ja kaikenlaisten nuorten kanssa. Salatut elämäntaidot -toimintamallia on toteutettu myös erityisluokissa ja integroitujen erityisoppilaiden kanssa. Opetuskertojen tavoitteet on asetettu siten, että jokainen nuori voi opetuskerran aikana hankkia itselleen uutta osaamista ja vahvuuksia ainakin jollain tunnin teeman osa-alueella. Nuoret osallistuvat opetuskerroille opetusryhminä, mutta jokainen yksilö voidaan silti huomioida tunnin aikana erityisesti kohtaamalla heidät henkilökohtaisesti sekä toteuttamalla harjoitteet monipuolisesti. Oppilaan ei ole myöskään koskaan pakko osallistua harjoitteisiin, jotka tuntuvat hänestä jostakin syystä ahdistavilta. Tällöin on tärkeää, että yksi ohjaajista työskentelee harjoitteen ajan tämän oppilaan kanssa kahdestaan esimerkiksi seuraamalla muiden toteuttamaa harjoitusta sanoittaen sitä samalla tai keskustelemalla tunnin teemoista vapaamuotoisesti.

Tämän materiaalin harjoitteita ei ole erikseen eriytetty soveltumaan vaikkapa erityisen tuen oppilaille, sillä tunne- ja vuorovaikutustaitoja harjoiteltaessa ihan jokainen on yksilö, jonka tulee harjoitella näitä taitoja vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Jotkut oppilaat tarvitsevat varmasti opetuskerroilla enemmän tukea harjoitteiden kanssa ja tästä syystä kokonaisuus aloitetaan alkukyselyllä, jonka kautta tiimi pääsee alustavasti tutustumaan luokkaan. On myös erityisen tärkeää, että luokkaa opettavien opettajien kanssa ollaan tiiviissä yhteistyössä, jotta he pystyvät auttamaan tiimiä kohtaamaan mahdollisia eteen tulevia erityistarpeita. Opetuskertojen materiaali on hyvä jakaa myös opettajien käyttöön.

Mikäli tiimi yhdessä opettajien kanssa huomaa, että luokassa on oppilaita, joille jotkin opetusmateriaalin harjoitteista ovat esimerkiksi lukivaikeuden, S2 (suomi toisena kielenä) -taustan tai vaikkapa keskittymisvaikeuden vuoksi erityisen haastavia, on harjoitteissa hyvä hyödyntää seuraavia eriyttämisen keinoja:

- Lukemisen haasteet sekä suomen kielen ymmärtäminen: pari- ja ryhmätyöskentely turvallisen parin kanssa, yksi ohjaajista lukemaan pienemmille ryhmille pitkiä tekstejä, S2-opettajan tuki uusien termien käsittelyssä
- Ohjeiden anto: Hyödynnä ohjeiden annossa monikanavaisuutta (ohje suullisesti, kirjoitettuna sekä esimerkein näytettynä) ja anna vain lyhyitä ohjeita kerrallaan. Tiimiläiset voivat osallistua harjoitteisiin oppilaiden roolissa ja tukea näin ohjeiden ymmärtämistä.
- Ennakointi: Harjoitteiden läpikäyminen juuri kyseinen oppilasryhmä mielessä ja yhteisesti sovitut toimintatavat sekä ohjeidenannon pohtiminen etukäteen. Kaikkia harjoitteita ei tarvitse ehtiä käydä läpi jokaisen ryhmän kanssa, joten sopikaa tiimin kanssa etukäteen, mitkä harjoitteet vähintään haluatte toteuttaa.

Kaikki harjoitteet eivät varmastikaan suju ”oppikirjan” mukaan jokaisen oppilasryhmän kanssa ja se on täysin normaalia. Hyvin harvoin tulee vastaan sellaista ryhmää, jolle materiaalin harjoitteet olisivat niin helppoja, että he pystyisivät toteuttamaan ne esimerkiksi ilman hälinää, kysymyksiä tai naureskelua. Tämä tarkoittaa ainoastaan sitä, että harjoitteiden tekeminen on entistäkin tärkeämpää ja teemat oppilaille sellaisia, joiden parissa heidän täytyy saada rauhassa työskennellä. Älä siis pelästy, jos opetuskerran jälkeen jää olo, että harjoitteiden toteuttaminen oli yhtä kaaosta. Pohdi ensisijaisesti sitä, saitteko käytyä oppilaiden kanssa läpi tunnin teemoja ja tavoitteita. Uskalsivatko oppilaat kysyä tai kommentoida, naureskella ehkä jollakin vaikealle asialla, huomasitko jonkun pohtivan jotakin asiaa? Kohtasitteko tiimiläisten kanssa oppilaat ja olitte heille läsnä?

Mikäli opetuserroilla nousee harjoitteiden kautta huoli jonkun nuoren hyvinvoinnista, on tärkeää keskustella tästä heti koulun oppilashuollon ja opettajan kanssa. Koulun oppilashuollon henkilöstö on myös usein mukana Salatut elämäntaidot -tiimissä, jotta he pystyvät myös ottamaan koppia niistä oppilaista, jotka opetuskertojen myötä tuovat esiin jotakin omia erityistarpeitaan.

MATERIAALIN KÄYTTÖ

Opetuskerrat voivat olla kestoaltaan 45–90 minuuttia koulun käytännöistä riippuen. Opetuskerran keston jokainen tiimi sopii opettajan kanssa. On myös huomioitava, että kaikkien luokkien kanssa ei ehditä tehdä kaikkia harjoitteita ja toiset luokat saattavat kaivata jopa enemmän tekemistä. Materiaali on rakennettu niin, että jokaisen opetuskerran perusharjoitteet (merkintä **I**) pitäisi ehtiä käymään läpi 45–60 minuutin oppitunnilla. Jokainen opetuskerta pitää sisällään myös **+**-harjoitteita, jotka ehditään käsittelemään 90 minuutin oppitunnilla. Opetuskerrat koostuvat erilaisista tehtävämuodoista, jotka osallistavat oppilaita ja joissa hyödynnetään toiminnallista oppimista.

Materiaali sisältää yhteensä 10 opetuskertaa sekä aloituspäivän ja päätöskerran eli yhteensä materiaalia on 12 tapaamiskerran verran. Yhdelle luokalle voidaan toteuttaa materiaalin kaikki tunnit, mutta sopiva Salatut elämäntaidot -kokonaisuus saadaan rakennettua noin 8 tapaamiskerran avulla. Yksittäisiä opetuskertojakin on mahdollista toteuttaa, mutta silloin suunniteltu Salatut elämäntaidot -kokonaisuus ei toteudu.

Jokaiselle luokalle toteutetaan 2. ja 9. opetuskerta. Tämä siitä syystä, että 2. opetuskerta pohjaa tulevien opetuskertojen työskentelyä ja toimii kevyenä alkuna yhteiselle työskentelylle. 9. opetuskerta luo katseen oppilaiden tulevaisuuteen ja auttaa heitä näkemään itsessään hyvää tässä hetkessä. Tämä tunti auttaa lopettelemaan yhteistä työskentelyä ja antaa oppilaille eväitä tulevaisuuteen. Sopiva määrä tapaamiskertoja voidaan muodostaa jollakin seuraavista tavoista:

1. Aloituspäivä ja päätöskerta retkineen jätetään pois ja luokka äänestää alkukyselyssä itselleen 5 toteutettavaa opetuskertaa, joiden lisäksi toteutetaan siis 1., 2. ja 9. opetuskerta.
2. Aloituspäivä korvaa 1.opetuskerran ja päätöskerta korvaa 10.opetuskerran ja oppilaat äänestävät (huom! alkukysely tällöin aloituspäivässä) itselleen 5 toteutettavaa opetuskertaa, joiden lisäksi toteutetaan siis aloituspäivä sekä 2. ja 9. opetuskerta.
3. Tiimi ja opettaja yhdessä valitsevat mistä opetuskerrasta aloitetaan ja oppilaat äänestävät itselleen loput toteutettavista opetuskertoista (2. ja 9. opetuskerta toteutetaan joka tapauksessa).

Muistathan hyödyntää materiaalia monipuolisesti opettamiesi luokkien tarpeiden mukaan ja kokeilla erilaisia työskentelytapoja. Ei kannata valita aina sitä tapaa, joka on luokalle helpoin ja tutuin, vaan haastaa itseäsi ja oppilaita uusien harjoitusmuotojen avulla!

Symbolien tulkinta



Tunnin perusrakenteeseen kuuluva ”pakollinen” harjoite



Pidemmälle oppitunnille tarkoitettu lisäharjoite



Peli tai leikki



Pienryhmässä toimiminen, keskusteleva harjoite



Tunnetaitojen vahvistaminen



Tunnin päättäminen ja opitun koonti/reflektointi



Ohjaaja opettaa tai keskustellaan yhteisesti



Nopea toteuttaa



Haastaa oppilaita osallistumaan, haastaa ajattelua



Teeman käsittelyä toiminnallisesti, ajatuksia herättävä harjoite



Mielipiteen ilmaiseminen, omat ajatukset esiin



Oppilaan omiin tunteisiin, osaamiseen ja ajatuksiin keskittyvä harjoite

OPETUSKERRAT

ALOITUSKERTA (=RYHMÄYTYMISPÄIVÄ)

TAVOITTEET:

- Tutustuminen: ohjaajat tulevat tutuiksi oppilaille ja oppilaat ohjaajille
- Salatut elämäntaidot -prosessin käynnistäminen: luokan innostaminen mukaan yhteiselle, lukuvuoden kestäväälle matkalle
- Ryhmäyttämisen aloittaminen: tavoitteena käynnistää prosessi, jossa luokan yhtenäisyys ja yhdessä toimiminen kehittyvät

Aloituspäivän keskeisenä tavoitteena on viedä oppilaat pois kouluympäristöstä ja tutustua heihin luokan ulkopuolella. Aloituspäivä voidaan järjestää yhtä aikaa kaikille alueella Salatut elämäntaidot -toiminnassa mukana oleville luokille tai koulu-/luokkakohtaisesti. Aloituspäivän toteuttamisessa on neljä mahdollista mallia tai aloituspäivänä voi toimia alueella normaalistikin toteutettava 7.luokkien ryhmäytymispäivä.

1 ALOITUSPÄIVÄ LUOKALLE

KESTO: noin 4 tuntia

TOTEUTUSPAIKKA: jonkin toimijan toimipiste tai ulkoilualue

Oppilaat siirtyvät opettajan johdolla aloituspäivän toteuttamispaikkaan. Päivä aloitetaan yhteisellä leikillä ja esittäytymisellä. Tähän voidaan hyödyntää leikkipankin (s.54-55) leikkejä. Seuraavaksi toteutetaan rastityöskentely kaikkien tiimiläisten johdolla eli jokaiselle rastille tulee yksi ohjaajista. Myös opettaja voidaan värvätä yhdelle rastille. Rastit valitaan seuraavista tai tiimi voi itse kehitellä sopivia rasteja:

1. Haastattelu: Ohjaaja haastattelee oppilaita urheilutoimittajan tai televisiojuontajan tyyliin, esimerkiksi: Kuka sinä olet? Miltä sinusta nyt tuntuu? Miksi olet tänään täällä? Myös oppilaat voivat haastatella toisiaan.
2. Ryhmäyttävä leikki leikkipankista.
3. Tornin rakentaminen: Oppilaille annetaan käyttöön erilaisia esineitä, joista heidän tulee koota mahdollisimman korkea torni. Valmiista tuotoksista otetaan kuvat, jotka esitellään koko luokalle rastityöskentelyn jälkeen.
4. Luokan logo: Oppilaat saavat esimerkiksi kaksi minuuttia aikaa etsiä erilaisia esineitä rastin lähiympäristöstä. Tämän jälkeen ryhmä muodostaa esineistä taideoksen, joka voisi toimia luokan logona. Valmiista tuotoksista otetaan kuvat, jotka esitellään koko luokalle rastityöskentelyn jälkeen.

Huomioitavaa päivän toteuttamisessa:

- Sovitaan luokanvalvojan kanssa, että oppilaat saavat koululta eväät mukaan. Opettaja sopii koulun ruokalan kanssa eväsruekailun toteuttamisesta.
- Tiimi voi mahdollisuuksien mukaan järjestää myös esimerkiksi makkaranpaistoa.
- Tavoite on olla paljon yhdessä ja tutustua luokkaan!

2 ALOITUSKERTA LUOKALLE

KESTO: 45–90 minuuttia

TOTEUTUSPAIKKA: Koulun lähiympäristö tai lähellä sijaitseva toimijan toimipiste, esimerkiksi seurakunnan nuorisotila, leirikeskus tai alueen nuorisotalo

Tavoitteena on tutustua luokkaan ja aloittaa yhteistä työskentelyä pelien ja leikkien avulla. Opetuskerralle valitaan useita erilaisia pelejä ja leikkejä.

3 ALOITUSPÄIVÄ KAIKILLE LUOKILLE

KESTO: 3–6 tuntia

TOTEUTUSPAIKKA: nuorisotalo, alueen urheiluhalli tai ulkoilualue

Tässä versiossa kaikki alueen Salatut elämäntaidot-toimintaan osallistuvat luokat osallistuvat samaan aloitustapahtumaan. Myös kaikkien opetuskertoja toteuttavien ohjaajien on tärkeä olla paikalla. Kaikki luokat saapuvat aloitustapahtumaan yhtä aikaa ja jokaisen luokan ottaa vastaan yksi ohjaaja. Ohjaaja esittäytyy luokalle ja aloittaa päivän leikillä. Jokainen luokka leikkii päivän aluksi oman ohjaajansa kanssa yhden tai kaksi leikkiä. Luokkien omien aloitushetkien jälkeen kaikki luokat kokoontuvat yhteen. Kaikki ohjaajat esittäytyvät ja kertovat, minkä luokkien kanssa he tulevat lukuvuoden aikana työskentelemään.

Tässä tilaisuudessa olisi hyvä toteuttaa myös jokin yhteinen harjoitus tai leikki oppilasmäärä huomioiden. Päivän muu ohjelma suunnitellaan käytettävissä olevan tilan mukaan. Mahdollisia aktiviteetteja ovat:

- Toimijatori tai toimijamessut, jossa alueen eri toimijat esittelevät toimintaansa.
- Talent-show, jossa eri luokat tai oppilaiden vapaasti muodostamat ryhmät esittävät omia taitojaan.
- Elokuva: oppilaiden kanssa katsotaan yhdessä elokuva, josta keskustellaan esimerkiksi luokittain elokuvan jälkeen.
- Pelikerhot: Pelataan ja leikitään erilaisia leikkejä ohjaajien johdolla. Oppilaat saavat hakeutua siihen leikkiin tai peliin, jota haluavat kokeilla.

Huomioitavaa päivän toteuttamisessa:

- Tapahtuma tulee suunnitella huolellisesti ja erilaiset turvallisuusnäkökulmat huomioiden.
- Suunnittelussa on tärkeä pitää opettajat ajan tasalla ja tiedottaa heitä käytännön järjestelyihin liittyvistä asioista.
- Luokanvalvojan kanssa sovitaan, että oppilaat saavat koululta eväät mukaan. Voidaan myös tarjota joitakin yhteisiä eväitä mahdollisuuksien mukaan.

4 ALOITUSPÄIVÄN SEIKKAILURATA USEALLE LUOKALLE

KESTO: luokalle noin 90 minuuttia, ohjaajille koko päivä

TOTEUTUSPAIKKA: monitoimihalli, nuorisotalo, ulkoilualue

Tässä toteutustavassa kaikki alueella mukana olevat tiimiläiset eli ohjaajat luovat seikkailuradan, jonka jokainen luokka tulee suorittamaan opettajan johdolla. Seikkailurata koostuu erilaisista pisteistä, joilla toimii ohjaaja tai tiimi. Seikkailuradan pisteet voivat olla leikkejä, arvoituksia, tehtäviä tai vaikkapa palapeliä rakentamista – jotain, mitä luokka tekee yhdessä.

1. OPETUSKERTA: MINÄ RYHMIEN JÄSENEÄ

TAVOITTEET JA TEEMA

- Tutustuminen: ohjaajat tulevat tutuiksi oppilaille ja oppilaat ohjaajille
- Ryhmyttämisen aloittaminen: tavoitteena käynnistää prosessi, jossa luokan yhtenäisyys ja yhdessä toimiminen kehittyvät
- Herätellä oppilaissa ajatusta omasta roolistaan erilaisten ryhmien jäsenenä ja aktiivisena toimijana

TARVIKKEET TUNNILLE:

- Alkukysely sähköisenä (lue ohjeet opetusmateriaalista alempaa) tai paperisena. Sopikaa opettajan kanssa tietokoneiden, puhelinten tai tablettien käytämisestä.
- Liite 2 tulostettuna värilliselle paperille
- Valittuihin leikkeihin tarvittavat välineet
- Dream team -työskentelyä varten papereja/kartonkeja

Tunnin kulku

ALOITUSLEIKKI TAI KUULUMISKIERROS !

Opetuskerrat on tarkoitus aloittaa joka kerta samalla tavalla. Tuttu aloitus luo turvallisuutta ja helpottaa oppilaiden orientoitumista yhteiseen työskentelyyn sekä vaikeisiin teemoihin heittäytymistä. Tiimi voi valita ryhmälleen leikin Leikkipankki-osiosta (s. 54-55) tai hyödyntää jotakin muuta hyväksi havaittua leikkiä. Mikäli tiimi kokee, että luokalle sopivampi aloitustapa on kuulumiskierros, voidaan se toteuttaa esimerkiksi mielipidejanaan muodossa tai esimerkiksi peukkuäänestyksellä (näytä peukalolla, miten viimeisin viikkosi on mennyt, miten tämä päivä alkoi ym.) Aloitusleikeiksi sopivia leikkejä ovat sellaiset, joita voidaan muokata opetuskertojen edetessä ja joihin voidaan ottaa oppilaita mukaan eri rooleihin.

NIMI- TAI TUTUSTUMISLEIKKI !

Ensimmäisen kerran keskeinen tavoite on tutustua luokkaan ja aloittaa luokan ryhmyttäminen. Valitaan joku Leikkipankin nimi- tai tutustumisleikki.

ALKUKYSELY JA OMAT RYHMÄNI -TYÖSKENTELY !

Osa Salatut elämäntaidot -toimintamallia on oppilaiden osallistaminen ja kuunteleminen. Tämän vuoksi ensimmäisellä opetuskerralla toteutetaan alkukysely, jonka tavoitteena on antaa tiimille tietoa luokasta ja auttaa valitsemaan luokalle tärkeimmät teemat työskentelyä varten. Alkukysely auttaa tiimiä suunnittelemaan opetuskertoja ja arvioimaan luokan tarpeita. Se on myös hyvä keino tutustua luokkaan. Kyselyssä oppilaat pääsevät itse kertomaan ajatuksiaan luokasta sekä tavoista, joilla haluaisivat oppia uutta. Oppilaille on hyvä korostaa, että muille oppilaille ei kerrota, mitä he ovat kyselyyn vastanneet. Vastaukset ovat vain tiimin ja opettajan käyttöön.

Kysely on suositeltavaa toteuttaa sähköisenä Forms-kyselynä. Alkukyselyn kysymykset löytyvät liitteestä 1. Ohjaaja syöttää kysymykset ennakkoon Forms-alustalle (Office365 tai Google) ja jakaa linkin kyselyyn oppilaille opetuskerralla.

Kun oppilas on saanut vastattua kyselyyn, hän aloittaa omat ryhmäni -työskentelyn. Oppilaille jaetaan paperit (tulostettuna LIITE 2), johon he lähtevät kirjoittamaan tai piirtämään omia ryhmiään. Oppilaille voi näyttää mallin (LIITE 3), mikäli heidän on vaikea hahmottaa, millaisiin ryhmiin he kuuluvat ja ketä muita näihin ryhmiin kuuluu. Oppilaita voi kehottaa myös pohtimaan, ovatko he itse erilaisia jäseniä eri ryhmissä, ja tätä he voivat tuoda esiin esimerkiksi piirtämisen kautta.

Kun kaikki ovat saaneet kyselyn täytettyä ja ehtineet pohtia myös omia ryhmiään, voidaan taululle koota ylös ryhmiä, johon luokan oppilaat kuuluvat. Tehdään siis tiivistettynä liite 2 koko luokasta.

RYHMÄ DREAM TEAM -TYÖSKENTELY !

Jakaudutaan pienryhmiin, jokaisen ryhmän mukaan tulee yksi aikuinen. Tarkoituksena on pohtia pienryhmissä oppilaiden kanssa, millaisia ryhmiä he itse muodostaisivat tiettyjä tarkoituksia varten. Tavoitteena on, että oppilaat yhdessä keskustellen ja sopien saavat ryhmät muodostettua, mutta mikäli ryhmässä toimiminen on oppilaille vielä hyvin haastavaa, voivat oppilaat suorittaa tehtävän myös yksilötyönä.

Oppilaat saavat valita ryhmien jäseniksi ketä tahansa (julkkiksia, urheilijoita, kavereita, perheenjäseniä, piirroshahmoja...). Oppilaille annetaan tehtäväksi siis rakentaa dream team eli unelmajoukkue seuraavia tarkoituksia varten:

- Voittamaan urheilukilpailu
- Ratkaisemaan mysteeri
- Viettämään hauska päivä
- Toimimaan tehokkaasti eli suorittamaan mikä tahansa tehtävä hyvin
- Kehittämään hieno somekanava

Tehtävän aikana tai sen jälkeen keskustellaan oppilaiden kanssa:

- Miksi tietyt ihmiset tai hahmot sopivat ryhmään?
- Minkä kokoinen on sopiva ryhmä? Miksi?
- Miten ryhmät arkielämässä muodostuvat?
- Millaiseen ryhmään itse haluaisit kuulua?
Mikä ryhmään kuulumisessa on sinulle tärkeää?

- ✚ Oppilaat voivat pienryhmissä näytellä muodostettuja dream team -ryhmiä erilaisissa tilanteissa.
- ✚ Mikäli aikaa on, voivat pienryhmät esitellä dream team -ryhmänsä koko luokalle.
Tuliko ryhmiin samoja henkilöitä tai hahmoja?

LEIKKEJÄ ✚ 🎈

Mikäli aikataulu sallii, tiimi valitsee Leikkipankista yhden tai kaksi leikkiä, joita leikitään tunnin loppupuolella. Näiden leikkien tavoitteena on rakentaa oppilaiden kykyä toimia yhdessä sekä tutustuttaa oppilaita tiimiin. Kaikkien ohjaajien on siis tärkeää olla mukana leikeissä.

LOPETUS ☁

Opetuskerta on tärkeä päättää johdonmukaisesti, jotta oppilaille muodostuu käsitys toteutettavasta kokonaisuudesta. Tunnin aikana opittua voidaan näin vahvistaa. Jokainen tiimi valitsee itse tavan, jolla he päättävät jokaisen opetuskerran. Erilaisia opetuskerran päättämisen tapoja on esitelty sivulla xx.

2. OPETUSKERTA: ELÄMÄN VALINNA

TAVOITTEET JA TEEMA

- Tavoitteena on herätellä oppilaita pohtimaan, miten erilaiset valinnat vaikuttavat elämäämme.
- Erilaisten valintojen tekeminen ja valintojen taustat.

TARVIKKEET TUNNILLE:

- Henkilöroolikortit (liite 4) tulostettuna (kannattaa laminoida!)
- *plussa* -harjoitteita varten A4- tai A3-kokoisia papereita ja kyniä

Tunnin kulku

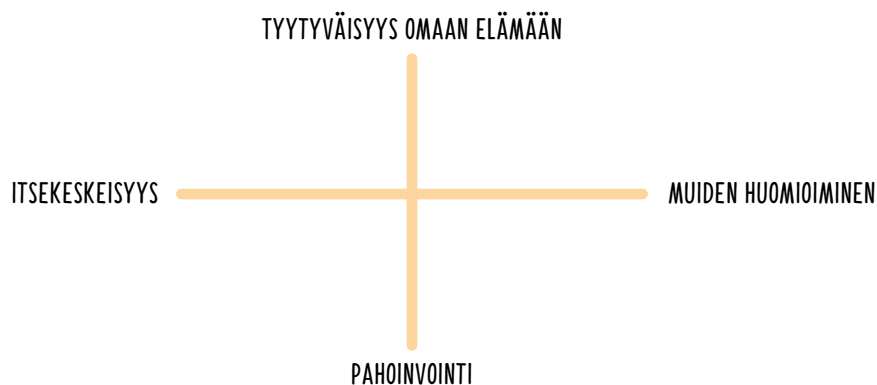
ALOITUSLEIKKI TAI KUULUMISKIERROS ! 🎯

Aloitetaan tunti edelliseltä kerralta tutun tavan mukaisesti.

VALINTOJEN VIIDAKKO ! 😊

Jokaiselle oppilaalle jaetaan yksi hahmokortti (LIITE 4). Oppilas ei saa näyttää korttiinsa muille. Oppilaiden on hyvä antaa hetki tutustua omaan korttiinsa ja sen sisältämään tietoon. Oppilaita voi myös rohkaista kysymään ohjaajilta jo tässä kohtaa, jos he eivät ymmärrä jotakin omaa hahmoaan koskevaa tietoa.

Kun kaikki ovat rauhassa saaneet tutustua omaan hahmoonsa, ohjataan oppilaat seiso-
maan keskelle luokkaa mahdollisimman tiiviisti. Harjoituksessa oppilaiden on tarkoitus
liikkua nelikentässä eli jokaisen väittämän kohdalla liikutaan joko eteen- tai taaksepäin,
oikealle tai vasemmalle. **Oppilaille EI aluksi kerrota, mitä nelikentän eri osiot ovat.**
Nelikentän alueet:



Oppilaiden tulee eläytyä omaan hahmoonsa ja harjoituksen aikana he tekevät valintoja hahmon näkökulmasta, eivät omien arvojensa tai asenteidensa pohjalta. Ohjaaja lukee väittämiä/valintoja ja oppilaiden tehtävänä on liikkua nelikentässä ohjeiden mukaisesti, tehden valintoja hahmon näkökulmasta. Väittämät ja ohjeet:

- Perhe ja ystävät ovat minulle tärkeitä. KOLME ASKELTA ETEENPÄIN.
- Jos minun pitää valita yhteistyön ja yksin tekemisen väliltä, valitsen yhteistyön. KAKSI ASKELTA OIKEALLE. Valitsen yksin tekemisen. YKSI ASKEL VASEMMALLE.
- Olen valmis tekemään mitä tahansa, jotta voin tienata rahaa. KAKSI ASKELTA VASEMMALLE, KOLME ASKELTA TAAKSEPÄIN, YKSI ASKEL ETEENPÄIN.
- Olen aina valmis kokeilemaan uusia asioita. YKSI ASKEL VASEMMALLE, YKSI OIKEALLE, KOLME ETEENPÄIN.
- Jos minun pitäisi valita matkustamisen ja ilmaston suojelemisen väliltä, valitsisin matkustamisen. YKSI ASKEL ETEENPÄIN, YKSI ASKEL VASEMMALLE. Valitsisin ilmaston suojelemisen KOLMA ASKELTA OIKEALLA.
- Voin aloittaa päihteiden käytön, jos saan sen avulla lisää ystäviä. YKSI ASKEL ETEENPÄIN, VIISI TAAKSEPÄIN
- Mielestäni matkustaessa oppii paljon uusia asioita. KOLME ASKELTA ETEENPÄIN
- Perinteet ovat kaikista tärkeimpiä, eivätkä asiat saa muuttua. KAKSI ASKELTA VASEMMALLE
- Olen valmis opiskelemaan saavuttaakseni tavoitteeni ja unelmani. YKSI ASKEL TAAKSEPÄIN, NELJÄ ETEENPÄIN
- Jos minun pitäisi valita toisten auttamisen ja sohvilla löhöilyn väliltä, valitsisin toisten auttamisen. VIISI ASKELTA OIKEALLE Valitsisin sohvilla löhöilyn. VIISI ASKELTA VASEMMALLE
- Someseuraaajat ovat minulle tärkeitä ja olen valmis julkaisemaan arvojeni vastaista sisältöä, jos saan sillä lisää seuraajia. YKSI ASKEL VASEMMALLE, YKSI ETEENPÄIN, KAKSI TAAKSEPÄIN.
- Voin lopettaa lentämisen, jos sen avulla luontoa voidaan suojella. NELJÄ ASKELTA OIKEALLE
- Tiedän, mitä arvostan ja teen valintani sen mukaan. VIISI ASKELTA ETEENPÄIN.

Lopuksi katsotaan, miten kukakin sijoittui nelikentässä. Ovatko kaikki liikkuneet samalla tavalla vai onko sijoittumisessa eroja? Liikkuiko joku paljon, joku vähän? Miltä tuntui

tehdä valintoja? Pyydetään oppilaita painamaan mieleensä, missä kohtaa luokkahuonetta he harjoitteen lopuksi seisoivat. Tämän yleiskatsauksen jälkeen siirrytään jatkamaan työskentelyä pienryhmiin. Oppilaiden on hyvä pitää hahmokortit mukana myös pienryhmiin siirryttäessä.

KESKUSTELUTEHTÄVÄ PIENRYHMISSÄ

Tarkoituksena on purkaa edellinen harjoite pienryhmissä. Aluksi jokainen esittelee oman hahmonsensa muille. Esittelyn jälkeen lähdetään keskustelemaan harjoitteesta seuraavien kysymysten avulla:

- Mitä nelikentän eri osa-alueet voisivat olla nimeltään? Tuntuiko joku alue paremmalta kuin jokin muu? Miksi? *Tässä vaiheessa ohjaajan on myös hyvä käydä oppilaiden kanssa läpi, miten nelikentän eri osa-alueet voisi nimetä (malli edellä).*
- Mihin juuri sinun hahmosi päätyi nelikentässä? Miksi? Mitä ajatuksia herättää?
- Mikä vaikutti hahmosi valintoihin?
- Millaisilla valinnoilla hahmo olisi päätnyt johonkin muualle?
- Oliko valintoja vaikea tehdä?
- Olisitko itse tehnyt toisenlaisia valintoja?

ANSSI KELAN PUISTOSSA

Harjoitteessa on tarkoituksena syventyä valintojen tekemiseen laulun sanoituksen kautta. Kuunnelkaa aluksi Anssi Kelan Puistossa –kappale rauhassa ja ajatuksella läpi. Oppilaat voivat myös halutessaan seurata kappaleen sanoja esimerkiksi tietokoneen ruudulta. Kappaleen jälkeen keskustelkaa:

- Mistä kappale kertoo? Keitä henkilöitä laulussa on?
- Millaisia valintoja henkilöt ovat tehneet? Mitä seurauksia valinnoilla on ollut?
- Millä perusteella he ovat valintansa tehneet?
- Missä kohdin henkilöt olisivat voineet tehdä toisenlaisia valintoja?
Millaisilla valinnoilla olisi päästy erilaiseen lopputulokseen?

Mikäli ryhmällä jää aikaa, voidaan lopuksi kuunnella vielä Anssi Kelan Petri Ruusunen -kappale ja keskustella, miten kappale täydentää Puistossa-kappaleessa tehtyjä valintoja. Näkyvätkö tehdyt valinnat kappaleessa jotenkin tai selittävätkö ne jotenkin edellisen kappaleen tapahtumia?

MINUN VALINTANI

Ennen harjoitteen aloittamista, luokan kanssa voi vielä jatkaa keskustelua erilaisten valintojen tekemisestä. Voidaan myös yhdessä pohtia, missä kaikissa tilanteissa teemme valintoja joka päivä ja millaisia suuria valintoja ihmiselle tulee elämän aikana vastaan. Keskustelun jälkeen jokaiselle oppilaalle jaetaan paperi, johon hän lähtee piirtämään ajatuskarttaa omista valinnoistaan. Tavoitteena on pohtia, millaisia valintoja jokainen meistä voi tehdä tiettyjen asioiden suhteen. Ajatuskartta voi näyttää esimerkiksi tältä:

Opiskelu:

- Aion yläkoulun jälkeen lähteä opiskelemaan amikseen. Siellä haluan opiskella rakennustekniikkaa.
- Yläkoulussa aion ensi vuodeksi valita valinnaisaineeksi kotitaloutta ja koodaamista.

Harrastukset:

- Voin valita omat harrastukseni. Haluaisin alkaa harrastamaan näyttelemistä.
- Aion lopettaa lentopallon pelaamisen

Ystävät:

- Olen jatkossa ystävä niiden kanssa, jotka kohtelevat minua hyvin.
- Valitsen itse ystäväni.

Päihteet:

- Aion kieltäytyä tarjotuista päihteistä.
- Päättän, mitä mieltä itse olen päihteistä.

HAHMOJEN ERILAISET POLUT

Harjoitus voidaan toteuttaa näytellen tai paperille piirtäen ja kirjoittaen. Oppilaiden tehtävänä on pohtia Valintojen viidakko -harjoitteessa mukana olleille hahmoille uusia elämänpolkuja. Minne nelikentän osa-alueeseen hahmo päätyisi, jos hän tekisi täysin päinvastaisia valintoja kuin hänen olettaisi tekevän? Miten hahmo elämän rakentuisi, jos hän muuttaisi ajattelutapaansa ja tekisi erilaisia valintoja esimerkiksi työuran tai rahankäytön suhteen? Oppilaat voivat näyttellä erilaisia valintatilanteita tai hahmotella paperille kunkin hahmon erilaisia elämänpolkuja.

LOPETUS

Opetuskerta on tärkeä päättää johdonmukaisesti, jotta oppilaille muodostuu käsitys toteutettavasta kokonaisuudesta. Tunnin aikana opittua voidaan näin vahvistaa. Jokainen tiimi valitsee itse tavan, jolla he päättävät jokaisen opetuskerran. Erilaisia opetuskerran päättämisen tapoja on esitelty sivulla s.55 tai 56.

3. OPETUSKERTA:

IDENTITEETIN RAKENTUMINEN JA ERILAISUUS

TAVOITTEET JA TEEMA

- Opetuskerran tavoitteena on tarkastella meidän jokaisen ominaispiirteitä ja pohtia, millä tavoin me olemme samanlaisia ja erilaisia
- Identiteettiä lähestytään jokaisen omien erityispiirteiden kautta. Tavoitteena on pohtia, kuka minä olen juuri tänään.

TARVIKKEET TUNNILLE:

- A4 -papereita, värikyniä
- Liite 4 henkilöroolikortit
- Mahdollisuuksien mukaan kaksi erillistä työskentelytilaa

ALOITUSLEIKKI TAI KUULUMISKIERROS ! 🎲

Aloitetaan tunti edelliseltä kerralta tutun tavan mukaisesti.

SAMANLAISET/ERILAISET LEIKKI 🎲

Leikin tarkoituksena on huomata, missä asioissa olemme samanlaisia ja missä erilaisia. Leikkijät saavat liikkua tilassa vapaasti. Pelin ohjaaja pyytää leikkijöitä muodostamaan erilaisia ryhmiä tiettyjen kriteerien pohjalta. Ryhmiä voidaan muodostaa esimerkiksi seuraavien asioiden pohjalta: samanväriset hiukset tai paidat, samanlaiset housut, yhtä pitkät peukalot, yhtä monta sisarusta. Kaikki, joitasanottu väittämä koskee, muodostavat ryhmän.

Harjoitus on hyvä purkaa käymällä läpi ihmisissä olevia eroja ja samankaltaisuuksia sekä niiden arvostamisen tärkeyttä.

MINÄ SAMANLAISENA JA ERILAISENA KUIN MUUT ! ❤️

Harjoite aloitetaan sillä, että jokainen piirtää paperille ihmishahmon (voidaan antaa aikaraja ja sanoa, että piirrosta saa täydennellä tehtävän aikana). On erityisen tärkeää, että jokainen piirtää hahmon itse, sillä seuraavaksi on tarkoituksena tehdä huomio, että kaikkien piirrokset näyttävät kutakuinkin samoilta: kaikilla on pää, kädet, jalat, ehkä hiukset,

silmät, suu ja nenä = kaikki ovat ihmisiä. Tämän jälkeen oppilaille annetaan tehtäväksi muokata piirroksesta heidän itsensä näköinen. Piirroksessa voi käyttää värejä, mutta on myös mahdollista käyttää tekstiä oman itsensä kuvailuun eli kirjoittaa piirtämisen sijaan. Piirroksessa on tarkoituksena tuoda esiin ulkonäön lisäksi esimerkiksi harrastuksia, taitoja ja osaamista, mielenkiinnon kohteita sekä sitä, millainen juuri sinä olet (hauska, rauhallinen, puhelias, iloinen yms).

MINÄ JA MUUT JUURI SELLAISENA KUIN OLEMME !

Jakaudutaan pienryhmiin. Mikäli pienryhmän luottamus on hyvä, esitellään omat piirustukset muille. Mikäli kuitenkin luokassa on ilmennyt minkäänlaista kiusaamista, nimitteilyä, haukkumista tai haasteita erilaisuuden ymmärtämisessä, on hyvä säilyttää piirustukset jokaisen henkilökohtaisena työnä ja keskustella aiheesta ilman kuvia. Tavoitteena on kuitenkin ainakin keskustellen vertailla, mitä samaa piirroksissa on ja mitä eroja niistä löytyy. Tarkastellaan samanlaisuutta ja erilaisuutta seuraavien kysymysten avulla:

- Mitä eroja ihmisten välillä on?
- Mitkä kaikki seikat voivat vaikuttaa siihen, millaisia meistä tulee?
- Miltä tuntuu kohdata ihminen, joka on jollakin tavoin erilainen kuin minä itse?
- Miksi erilaisuutta voi olla vaikeaa hyväksyä? Miksi kuitenkin olisi tärkeää yrittää?
- Miksi jokainen on arvokas omana itsenään?
- Mitä tarkoitetaan ihmisten välisellä tasa-arvolla?

MINUN IDENTITEETINI JA ERILAISUUDEN KOHTAAMINEN

Tässä harjoitteessa luokka jaetaan kahtia ja mikäli mahdollista, on hyvä hyödyntää kahta erillistä tilaa. Jokainen oppilas saa itse valita, minkälaista työskentelyä hän haluaa hyödyntää (on siis myös mahdollista, että kaikki valitsevat saman toteutustavan ja kahtia jakautumista ei tehdä). Tavoitteena on tarjota oppilaille erilaisia ympäristöjä identiteetin ja erilaisuuden käsittelyyn.

VAIHTOEHTO 1: KESKUSTELUN KAUTTA OMAN ITSENSÄ ETSIMISTÄ JA OMIEN OMINAISUUKSIEN POHTIMISTA

Aluksi on tärkeä käydä läpi kunnioittavan keskustelun pelisäännöt ja sopia, että keskustelun aikana jokainen saa kertoa itsestään asioita ilman pelko ikävästä kommentoinnista. Keskustelun aluksi tehdään mielikuvaharjoite seuraavan ohjeen mukaisesti: Sulje silmäsi. Seisot peilin edessä. Kuka peilistä katsoo? Miltä hän näyttää? Mitä hän ajattelee? Tunnetko sinä hänet hyvin? Peili, jota juuri katselet, on taikapeili. Se kuljettaa sinut nyt ajassa taaksepäin siihen hetkeen, kun olit 1. luokalla. Minkälainen 1.luokkalainen sinua peilistä katsoo? Miltä hänestä tuntuu? Mitä hän tykkää tehdä vapaa-ajallaan? Tällä taikapeilillä on myös Harry Potter-elokuvista tuttu Iseeviot -peilin ominaisuus eli katsot juuri nyt peiliin, peilissä näyt sinä ja suurin toiveesi. Mitä sinä näet? Avaa nyt silmäsi ja palaa takaisin luokkahuoneeseen.

Keskustellaan itsenä olemisesta seuraavien kysymysten avulla:

- Miltä itsensä katseleminen peilistä tuntui? Oliko helppoa vai vaikeaa?
- Mitä näit peilissä?
- Miten olet muuttunut 1.luokkalaisesta tähän hetkeen? Mitä samaa, mitä erilaista?
- Miten kuvailisit itseäsi yhdessä sanalla?
- Mielikuvaharjoituksessa kysyttiin, tunnetko hyvin sen tyyppin, joka peilistä katselee. Mitä olet mieltä, miten itse tunnet peilistä sinua katsovan yläkoululaisen? Haluaisitko oppia hänestä jotain lisää?

Tässä harjoituksessa on tärkeää antaa jokaisen pohtia rauhassa vastausta kysymyksiin ja jokaisen ei tarvitse vastata ääneen. Tärkeintä on, että jokainen pääsee rauhassa ja turvalisin mielin pohtimaan näitä asioita.

VAIHTOEHTO 2: TOIMINNALLISEN TYÖSKENTELYN KAUTTA ERILAISUUDEN HUOMAAMISTA JA POHDINTAA 😊👉

Aluksi jokaiselle oppilaalle jaetaan 1-3 henkilöroolikorttia (LIITE 4) ja oppilaat tutustuvat rauhassa hahmoihinsa. Seuraavaksi koko porukan on yhdessä jaettava hahmot erilaisiin ryhmiin valitsemiensa ominaisuuksien kautta. Mikäli oppilaita on paljon, voidaan työskennellä myös pienemmissä ryhmissä. Ohjaaja voi auttaa ryhmää kysymällä esimerkiksi seuraavanlaisia kysymyksiä: Mitä hahmot tekevät mielellään? Minkä ikäisiä he ovat? Mitä he osaavat? Millaisia he ovat?

Lopuksi katsotaan, millaisia ryhmiä syntyi ja löytyikö jokaiselle paikka jostakin ryhmästä. Tämän jälkeen pohditaan:

- Oliko helppoa keksiä hahmoille erilaisia ryhmiä?
- Olisiko joku sopinut useampaan ryhmään?
- Olivatko kaikki ryhmän jäsenet samanlaisia?
- Minkä perusteella me jakaudumme erilaisiin ryhmiin?
Onko mielekästä jakaa ihmisiä ryhmiin esimerkiksi ulkonäön perusteella?
- Millaisiin ryhmiin sinä kuulut? Mitä ajattelet omista ryhmistäsi?
(esim. koululuokka, harrastusporukka, ikäryhmä)

ERILAISUUDEN KOHTAAMINEN

Katsokaa ja kuunnelkaa YouTubesta [Cyndi Lauper - True Colors \(MattyBRaps Cover ft Olivia Kay\) - YouTube](#) .

On tärkeää nimenomaan katsoa oppilaiden kanssa kyseinen video, sillä ymmärtämättä kappaleen sanoja, videon tapahtumat kertovat jo itsessään paljon. Kappaleen sanat täydentävät videon teemaa, ei toisinpäin.

Videon katsomisen jälkeen käydään keskustellen läpi seuraavat kysymykset:

- Mitä ajatuksia video herätti?
- Mitä videossa tapahtui?
- Mistä laulun sanat kertoivat? (voitte katsoa sanoja myös kirjoitettuna: [MattyB - True Colors Lyrics / AZLyrics.com](#) ja yrittää yhdessä suomentaa tärkeimmät kohdat)
- Miksi kiinnitämme huomiota erilaisuuteen?
- Millaisia erilaisuuden muotoja on? (esim. ulkonäkö, ajatusmaailma, harrastukset, perhe, tausta, tulevaisuuden haaveet, äidinkieli, kotimaa, uskonto)
- Miksi on tärkeää olla oma itsensä?

LOPETUS

Päätetään opetuskerta tuttuun tapaan.

4. OPETUSKERTA:

MIELIPITEET JA TUNTEET

TAVOITTEET JA TEEMA

- Mieli-pide-erojen herättämät tunteet minussa
- Oman mielipiteen perusteleminen
- Rakentava vuorovaikutus
- Erilaisten asioiden nostattamat tunteet

TARVIKKEET TUNNILLE:

- Kyniä ja paperia

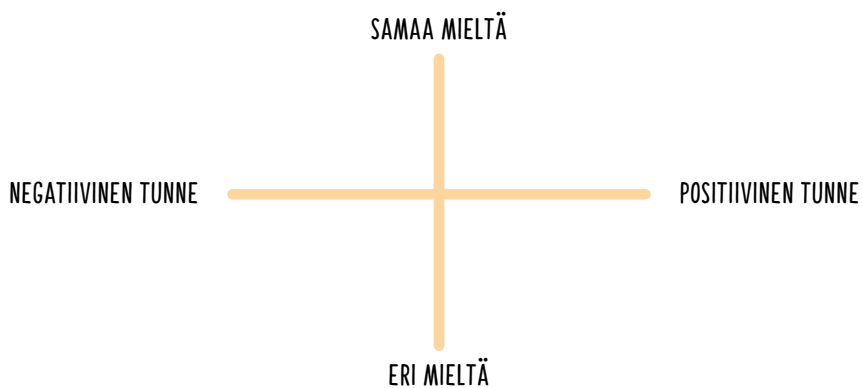
Tunnin kulku

ALOITUSLEIKKI TAI KUULUMISKIERROS ! 🎲

Aloitetaan tunti edelliseltä kerralta tutun tavan mukaisesti.

MIELIPITEIDEN NELIKENTTÄ ! 🧠

Tässä harjoitteessa käydään läpi erilaisia mieli-pide-asioita ja pohditaan, millaisia tunteita nämä mielipiteet oppilaissa herättävät. Oppilaat liikkuvat mielipiteiden nelikentässä sen mukaan, mitä he ajattelevat kustakin väittämästä. Nelikenttä muodostuu näin:



Keskellä on kohta, jossa oppilas ei ole asiasta mitään mieltä eikä se herätä hänessä lainkaan tunteita. Nelikentässä saa liikkua myös pelkästään pysty- tai vaaka-akselilla, mikäli esimerkiksi oppilas on väittämän kanssa täysin samaa mieltä, mutta tämä ei asia ei herätä hänessä lainkaan tunteita. Harjoitteen aikana on tärkeä kannustaa oppilaita miettimään jokaista väittämää itsenäisesti ja ohjata heitä liikkumaan rohkeasti nelikentän eri laidoilla.

Väittämät harjoitetta varten ovat:

- Ananas kuuluu pizzaan.
- Opiskeleminen on hyödyllistä.
- Koirat ovat parempia lemmikkejä kuin kissat.
- Kaikilla alle 18-vuotiailla pitäisi olla sama kotiintuloaika.
- Luontoa ja ilmastoa ei tarvitse suojella ollenkaan.
- Kesäloman pitäisi kestää pidempään.
- Kaikkien pitäisi mennä peruskoulun jälkeen lukioon.
- Puhelimien käyttö koulupäivän aikana pitäisi kieltää.

Kun kaikki väittämät on käyty läpi, käykää keskustellen läpi joko koko ryhmän kanssa tai pienryhmissä seuraavat kysymykset:

- Mistä mielipiteet tulevat?
- Miksi meillä on erilaisia mielipiteitä asioihin?
- Onko olemassa oikeita tai vääriä mielipiteitä? Kuka sen määrittelee?
- Millaiset mielipideasiat herättävät tunteita?

VÄITTELY: MIELIPITEEN PERUSTELEMINEN JA TUNTEET !

Tässä harjoitteessa keskitytään mielipiteen selkeään ilmaisemiseen ja pyritään hallitsemaan mielipide-eroista nousevat tunteet. Harjoitteen aikana on kuitenkin tärkeää korostaa, että nousevat tunteet ovat ehdottomasti sallittuja ja tavoitteena on harjoitella keskustelemaan rakentavasti mielipide-eroista ja niistä johtuvista tunteista.

Aluksi luokka jaetaan kahteen tai neljään ryhmään, joiden työskentelyä lähtee ohjaamaan ohjaaja. Jos luokka jaetaan neljään ryhmään, voidaan muodostaa väittelyt kahdesta eri aiheesta tai kaksi ryhmää voi olla väittelyn asian puolesta ja kaksi vastaan.

Jokaiselle ryhmälle annetaan valmiiksi aihe ja kerrotaan, ovatko he asian puolella vai sitä vastaan. Oppilaita on tässä vaiheessa tärkeä muistuttaa, että harjoitteen ajan heidän tulee toimia heille annetun puolen mukaisesti, vaikka he itse olisivat asiasta eri mieltä. Ryhmän tehtävänä on keksiä perusteluja sille, miksi he kannattavat tai vastustavat kyseistä asiaa. Ryhmä valmistautuu kertomaan muulle luokalle, mitä he ajattelevat asiasta ja heidän tehtävänä on myös kertoa selkeät perustelut asialle. Yksi tai kaksi oppilaista valitaan väittelijöiksi, joiden tehtävänä on esittää koko ryhmän mielipide muille (mikäli väittelijöiden valinta on jonkin luokan kohdalla todella haastavaa, voi ohjaaja toimia väittelijänä, kunhan oppilaat valmistelevat hänelle kaiken sanottavan). Oppilaiden tehtävänä on myös pohtia, millaisia vastaväitteitä toinen osapuoli mahdollisesti keksii ja miten he voivat kumota näitä väitteitä.

Varsinainen väittely toteutetaan niin, että valitut väittelijät tulevat luokan eteen ja muut istuvat paikoillaan. Ensin toinen ryhmä kertoo oman mielipiteensä asiaan ja perustelee mielipiteensä hyvin. Tämän jälkeen toinen ryhmä tekee saman. Näiden avauspuheenvuorojen jälkeen ryhmät saavat halutessaan vastata toisen ryhmän väitteisiin ja perustella, miksi toinen ryhmä on heidän mielestään väärässä. Molemmat ryhmät saavat mahdollisuuden kahteen puheenvuoroon.

Lopuksi äänestetään, kumpi ryhmä perusteli näkökulmansa paremmin eli kumpi ryhmä voitti väittelyn.

Väittelyteemoja:

- Kouluruoan pitää jatkossakin olla ilmaista ja osa koulupäivää
- Sosiaalisen median käytön ikärajoja tulisi laskea
- Oppilaiden pitäisi saada peruskoulussa valita, mitä oppiaineita he opiskelevat
- Yläkoulun aikana pitäisi tehdä yksi matka ulkomaille
- Ajokortti pitäisi saada jo 16-vuotiaana
- Jokaisen pitäisi saada uusi puhelin vähintään kerran vuodessa

HUOM! Koko harjoitteen ajan on tärkeä korostaa, että väittelyssä on kyse kahden asian väittelystä keskenään eikä väittelyssä ole tarkoitus arvostella toisia ihmisiä. Väittelyn on tarkoitus pysyä asiallisena ja perustelut jokaiselle argumentille tulee löytyä asiasta, ei vastapuolen haukkumisesta.

Harjoitteen purku:

Lopuksi on hyvä keskustella hetki siitä, millaisia tunteita väittelyt teemat mahdollisesti nostivat esiin. Ohjaajat voivat kertoa esimerkkien avulla, millaisia tunteita (innostus, ärsytys, pettymys, ilo, onnellisuus, helpotus, pelko...) heissä väittelyn aikana heräsi ja mistä ne ehkä voivat johtua. Tämän jälkeen oppilaille jaetaan pienet laput, joihin he kirjoittavat mitä tunteita heille nousi väittelyn aikana. Tämä voidaan toteuttaa myös niin, että ohjaaja lukee väittelyteemoja ääneen (esimerkiksi Kouluruoan pitää jatkossakin olla ilmaista ja osa koulupäivää, puolesta) ja oppilaat kirjoittavat, mitä tunteita tämä mieliala heissä herättää.

- + Väittely toisesta teemasta samoilla tai eri ryhmillä
- + ❤️ Mitkä asiat herättävät minussa tunteita?

Tämä harjoite voidaan tehdä mielikuvaharjoitteluna tai oppilaat voivat kirjoittaa/piirtää asioita paperille. Tarkoituksena on pohtia, millaiset asiat herättävät oppilaissa tiettyjä tunteita ja mistä tämä voi ehkä johtua.

VAIHTOEHTO 1 MIELIKUVAHARJOITE

Mielikuvaharjoitteessa ohjaaja lukee seuraavan tekstin rauhallisesti antaen oppilaille aikaa pohtia. Luokasta voidaan harjoitteen ajaksi sammuttaa valot.

Ota itsellesi mukava asento ja etsi itsellesi paras tapa keskittyä. Voit myös sulkea silmäsi. Sukellat nyt omaan mielikuvitukseesi. Katselet ympärillesi ja näet paikan, joka on mielesi täydellinen. Mitä näet? Istahdat alas ja huomaat olevasi erittäin iloinen. Mikä sinut tekee iloiseksi? Istuttuasi hetken paikallasi, lähdet liikkeelle ja näet jotakin, joka saa sinut todella suuttuneeksi. Ärsyynnyt lisää ja katselet ympärillesi. Löydät jotakin, joka auttaa sinua rauhoittumaan. Mikä, kuka tai mitä se on? Rentoudut ja huomaat olevasi tyytyväinen itseesi. Mitä sellaista olet tehnyt, että voit olla itseesi tyytyväinen? Hetken kuluttua tapahtuu taas jotakin yllättävää ja se saa sinut hyvin surulliseksi. Mitä on voinut tapahtua, mikä tekee juuri sinut surulliseksi? Hengität kolme kertaa syvään sisään ja ulos, sisään ja ulos, sisään ja ulos. Olet saapunut takaisin siihen täydelliseen paikkaan, josta lähdit liikkeelle. Katsele vielä ympärillesi, mitä kaikkea näet? Mikä tekee paikasta juuri sinulle täydellisen? Onko siellä muita ihmisiä? Mitä haluat siellä tehdä? Miltä sinusta tuntuu juuri nyt?

VAIHTOEHTO 2 PIIRTÄMINEN TAI KIRJOITTAMINEN

Tässä vaihtoehdossa oppilaat piirtävät tai kirjoittavat asioita paperille ohjaajan ohjeiden mukaisesti. Oppilaan tehtävänä on piirtää:

- Mikä tekee hänet:
 - iloiseksi, surulliseksi, tylsistyneeksi, ärtyneeksi, onnelliseksi
- Mikä tuo iloa hänen elämäänsä eli mistä hän pitää?

Ohjeistetaan yksi kohta eli yksi asia kerrallaan ja annetaan oppilaalle aikaa piirtää/kirjoittaa asiat omaan paperiinsa. Ohjaaja voi myös antaa esimerkkejä siitä, millaisia asioita hän itse piirtäisi tai kirjoittaisi. Oppilaiden ei tarvitse esitellä valmiita töitä kenellekään. Lopuksi voidaan kuitenkin kysyä, haluaisiko joku kertoa, millaisia asioita hän piirsi tai kirjoitti paperiin.

TUNNEMUISTIPELI

Ohje leikkipankin sivulla s.54.

LOPETUS

Päätetään opetuskerta tuttuun tapaan. Erilaisia opetuskerran päättämisen tapoja on esitelty sivuilla 56-57.

5. OPETUSKERTA:

TUNTUVATKO KAIKKI TUNTEET SAMALTA?

TAVOITTEET JA TEEMA

- Omien tunteiden tunnistaminen ja eri tilanteissa esiin nousevien tunteiden huomaaminen
- Tunteiden nimeäminen ja jaottelu
- Ihmisten erilaiset tunnereaktiot ja tavat tuntea

TARVIKKEET TUNNILLE:

- MAHTI-tunnekortit tulostettuna (kannattaa laminoida!)
[mahti_tunnekortit.pdf \(storage.googleapis.com\)](https://storage.googleapis.com/mahti_tunnekortit.pdf)
- Tunnesanat (LIITE 5) tulostettuna
- Vähintään A3-kokoisia papereita, värikyniä

Tunnin kulku

ALOITUSLEIKKI TAI KUULUMISKIERROS ! 🎲

Aloitetaan tunti edelliseltä kerralta tutun tavan mukaisesti.

TUNNEMUISTIPELI + 🎲

Ohje leikkipankin sivulla s.54.

TUNNETORI ! ❤️

Aluksi jokaiselle oppilaalle jaetaan kolme MAHTI-tunnekorttia. Oppilaiden tehtävänä on kierrellä luokassa ja vaihtaa kortteja muiden oppilaiden kanssa niin, että he saavat itselleen kolme sellaista tunnekorttia, jotka kuvaavat niitä tunteita, joita heillä on ollut viikmeisen viikon aikana. Ohjaajat voivat myös osallistua korttien vaihtoon ja auttaa näin oppilaita saamaan itselleen sellaiset kortit, joita he tarvitsevat. Kun jokainen on saanut itselleen kolme sopivaa tunnekorttia, siirrytään pienryhmiin korttien kanssa.

TUNTEIDEN NIMEÄMINEN ! 👥 ❤️

Pienryhmässä ohjaaja levittää tulostetut ja leikatut tunnesanat (LIITE 5) pöydälle. Oppilaiden tehtävänä on etsiä tunnesanoista heidän korttejaan vastaavat tunnesanat. Työs-

kentelyn lomassa (tai viimeistään tunnesanojen etsimisen jälkeen) on tärkeää käydä keskustelua oppilaiden kanssa: Sopiiko sama tunnesana useampaan kuvaan? Löytyikö kaikille kuville tunnesana? Miten muuten voisin nimetä kuvan tunteen? Yrittäkää yhdessä etsiä myös epämääräisille tunteille nimet.

TUNTEIDEN JAOTTELU !

Seuraavaksi tehtävänä on jaotella tunnesanat seuraavien kategorioiden alle:

NEUTRAALIT TUNTEET

MYÖNTEISET TUNTEET

KIELTEISET TUNTEET

Mikäli yhteistyötaidot vaativat vielä paljon harjoittelua, on hyvä antaa ensin jokaiselle ryhmän jäsenelle 3-5 tunnesanaa, jotka hän sijoittaa mielestään sopivaa kategoriaan.

Kun kaikki tunnesanat on jaoteltu johonkin kategoriaan, tarkastelkaa lopputulosta. Ovatko kaikki samaa mieltä? Tehtävässä ei ole oikeita tai vääriä vastauksia, vaan tavoitteena olisi herätellä keskustelua siitä, että me kaikki koemme tunteita hieman eri tavalla ja on hyvä huomioida, että saman tilanteen aiheuttamat tunnereaktiot ja tunteet sinänsä, ilmenevät jokaisella hieman eri tavalla.

MISSÄ JA MILTÄ TUNNE TUNTUU? !

Piirretään mahdollisimman isomme paperille ihmisen ääriviivat. Oppilaiden tehtävänä on merkitä ihmishahmoon, missä tunnesanaston tunteet tuntuvat. Keskustelkaa yhdessä jokaisesta tunteesta, ja pohtikaa, tuntuuko tunne jokaisella samassa paikassa. Merkitkää paperiin esimerkiksi eri väreillä, missä tunteet tuntuvat. On myös tärkeä keskustella oppilaiden kanssa siitä, miltä tunteet voivat eri ihmisistä tuntua ja miksi tietyt tunteet mahdollisesti tuntuvat tietyissä kohdissa kehoa.

TUNTEIDEN NÄKYMINEN +

Tässä harjoitteessa pyritään ilmentämään sitä, kuinka toisten tunteita voidaan tunnistaa eleiden, ilmeiden, liikkeiden tai muun olemuksen avulla. Tunteet siis näkyvät usein jollakin tavalla myös ulospäin. Harjoitteessa on kolme erilaista toteutustapaa.

VAIHTOEHTO 1: OHJAAJAT NÄYTTTELEVÄT

Ohjaajat näyttelevät erilaisia tilanteita, joissa vähintään yhdellä henkilöllä on jokin selkeästi ilmenevä tunnetila (käyttäkää liitteen 5 tunnesanoja, jotka ovat oppilaille jo tutuja). Oppilaiden tehtävänä on arvata hahmojen tunnetila esityksen lopuksi. Tilanteita voivat olla esimerkiksi:

1. Kolme kaverusta keskustelee edellisen illan jalkapallopelistä. Yksi on erittäin innostunut pelin lopputuloksesta, yksi on pettynyt ja yhtä asia ei juurikaan kiinnosta.
2. Kaksi kaverusta riitelee rahan lainaamisesta. Tunnetilat vaihtelevat, mukana esimerkiksi viha, suru, pettymys, ärtyneisyys.
3. Kesäloma on juuri alkanut. Oppilaat lähtevät koulusta ja keskustelevat tulevasta

lomasta. Yksi on onnellinen ja iloinen, yksi alakuloinen ja yksi tylsistynyt.

VAIHTOEHTO 2: PANTOMIIMI ★

Oppilaiden tehtävänä on näyttellä tunnesanoja pantomiimina. Yksi tai kaksi oppilasta kerrallaan esiintyy ja muut yrittävät arvata, mistä tunteesta on kyse. Lisähaaste: esityksessä pitää tuoda ilmi, missä tunne tuntuu ja onko tunne esittäjän mielestä neutraali, myönteinen vai kielteinen.

VAIHTOEHTO 3: OPPILAAT NÄYTTELEVÄT TILANTEITA ★

Tässä vaihtoehdossa oppilaat voivat näyttellä vaihtoehdon 1 tilanteita tai kehittää itse lyhyitä näytelmiä, joissa hyödyntävät mahdollisimman monia tunnesanaston sanoja.

EVOLUUTIOLEIKKI TUNTEILLA + 🎯

Tehtävänä on leikkiä evoluutioleikkiä tunteiden avulla. Leikin päätehtävänä on edetä tunteesta toiseen kivi-sakset-paperi-kisailun avulla. Ensimmäiseksi kerrotaan oppilaille leikin vaiheet eli miten pelissä edetään. Koska kyseessä on evoluutioleikki tunteilla vaiheet ovat esimerkiksi viha→suru→ilo→onnellisuus (voidaan myös käyttää muita tunteja, erityisesti tunnin aikana muuten esiin nousseita tunteita). Mietitään oppilaiden kanssa yhdessä, miltä nämä tunteet voisivat näyttää eli miten missäkin tunnetilassa tulee liikkua ja esiintyä. Pelin alussa kaikki ovat vihaisia eli esittävät sovitulla tavalla vihaista ja liikuvat ympäri luokkaa. Kun pelaaja kohtaa samassa vaiheessa olevan henkilön eli alussa toisen vihaisen, he ottavat kivi-sakset-paperi -kilpailun. Voittaja siirtyy seuraavaan vaiheeseen (esimerkiksi vihaisesta surulliseen) ja häviöjä yhden askeleen alaspäin. Pelistä pääsee pois, kun saavuttaa ylimmän vaiheen eli onnellisuuden.

LOPETUS ! ☁

Päätetään opetuskerta tuttuun tapaan.

6. OPETUSKERTA: **TUNNETAIDOT VERKOSSA**

TAVOITTEET JA TEEMA

- Pohditaan, onko verkossa käyttäytyminen erilaista kuin kohdattaessa ihmisiä kasvokkain
- Tunnetaitojen hyödyntäminen verkossa
- Verkossa tapahtuvan kommunikoinnin hyödyt ja haasteet

TARVIKKEET TUNNILLE:

- Puhelimet, tietokoneet tai tabletit kaikille oppilaille
- + Jokaiselle oppilaalle 3 ohjelappua (LIITE 6)
- + A4-papereita ohjeiden koontia varten

Tunnin kulku

ALOITUSLEIKKI TAI KUULUMISKIERROS !

Aloitetaan tunti edelliseltä kerralta tutun tavan mukaisesti.

MITEN KOMMUNIKOIMME VERKOSSA? !

Tällä opetuskerralla keskitytään pohtimaan verkossa tapahtuvaa kommunikointia eli sitä, miten ihmiset juttelevat keskenään esimerkiksi tietokoneen tai puhelimen välityksellä. Keskusteluja käydään verkossa kirjoittaen ja puhuen sekä erilaisten videoiden, kuvien, meemien ja hymiöiden avulla. Ohjaaja pyytää ensin oppilaita pohtimaan, mitä kaikkia erilaisia kanavia he käyttävät verkossa. Kirjoittakaa yhdessä taululle tai isolle paperille kaikki erilaiset sosiaalisen median kanavat tai muut verkon alustat, joita luokan oppilaat käyttävät. Ohjaajat voivat täydentää lisäämällä esimerkiksi erilaisia pelialustoja, keskustelupalstoja, kommenttikenttiä.

Lopuksi todetaan, että verkossa tapahtuvaa viestintää on paljon ja nykyisin viestimme verkon välityksellä päivittäin lukuisille ihmisille, jopa enemmän kuin kasvokkain ihmisten kanssa.

MIELIPIDEJANA !

Tässä harjoitteessa käydään läpi erilaisia verkossa vastaan tulevia tilanteita mielipidejanan avulla. Janan toisessa päässä on ”Tuntuisi kivalta” ja toisessa päässä ”Tuntuisi

pahalta”. Janan keskellä on kohta ”Ei tuntuisi milään”. Ohjaaja lukee väittämän ja oppilaat liikkuvat janalla siihen kohtaan, joka kuvaa parhaiten heidän mielipidettään tilanteesta. Jokaisen väittämän jälkeen on hyvä käydä läpi oppilaiden sijoittumista janalle, joko niin, että oppilaat kertovat vierustoverille miksi seisovat juuri siinä missä seisovat tai ohjaaja voi kysyä tietyiltä oppilailta tai porukoilta, miksi he ovat tietyssä kohdassa janaa.

Väittämät:

Joku estää sinut wapissa tai snäpissä.

Joku estää sinut instassa tai tiktokissa.

Tuntematon alkaa seurata ja lähettelee sinulle törkeitä viestejä

Joku kommentoi kuvaasi: vau, onpa hieno

Tuttusi haukkuu sinua netissä paljon, mutta ei tule sanomaan mitään ”livenä”.

Tilisi kaapataan ja siellä julkaistaan kuvia, joita et itse julkaisisi.

Tuttusi hakee koko ajan roolia somessa.

Sinun julkaisustasi tykätään useita kertoja.

Tuttusi jakaa sinusta somessa kuvia ilman lupaasi.

MILTÄ RUUDUN TOISELLA PUOLELLA VOI NÄYTTÄÄ? ! 

Tässä harjoitteessa tiimi voi hyödyntää valitsemaansa alustaa. Sekä Flinga että Padlet ovat tähän toimivia pohjia.

Tässä harjoitteessa on tarkoituksena mallintaa oppilaille, miltä ruudun toisella puolella olevasta voi tuntua ja miten kirjoitetut sanat saattavat erota todellisista kasvokkain tapahtuvista keskusteluista. Tässä harjoitteessa oppilaat tarvitsevat laitetta, jonka avulla he pystyvät työskentelemään valitulla alustalla. Harjoite koostuu ohjaajan näyttelemisestä sekä oppilaiden osallistamisesta keksittyyn tilanteeseen.

Valittu alusta mallintaa instagramin tai tiktokin tiliä. Henkilö X (yksi ohjaajista) on julkaissut itsestään kuvan tai videon, joka on hänen mielestään todella hieno. (Ohjaajat voivat itse valita, käyttävätkö tässä kuvaa itsestään vai tekevätkö videon. Kuvan tai video tulisi olla hieman erikoinen, hassu, outo tai jollain tavalla tyypillisistä kauneusihanteista poikkeava.) Henkilö X istuu oman puhelimensa kanssa kotona ja odottaa, että muut tykkäävät ja kommentoivat hänen hienoa julkaisuaan. Tässä kohtaa oppilaita pyydetään kommentoimaan alustalla nimettömästi, mitä heille ensimmäisenä tulee kuvasta tai videosta mieleen. Mikään kommentti ei ole tässä vaiheessa kielletty, vaan oppilaita on hyvä kannustaa kirjoittamaan, mitä ajatuksia heille todella tulee mieleen. Yhden aikuisen on kuitenkin koko ajan tärkeä seurata keskustelualustaa ja moderoida sitä, mikäli alustalle tulee tehtävään liittymättömiä kommentteja esimerkiksi luokan oppilaisiin liittyen. Tällaiset kommentit on tietenkin kielletty ja tulee pitää poissa harjoitteesta. Pyytäkää oppilaita seuraamaan sekä ohjaajaa, joka näyttelee henkilöä X, että keskustelupalstaa.

Henkilö X lukee kommentteja, joita hänen julkaisunsa saa ja erilaiset tunteet nousevat pintaan (suru, vihaisuus, pelko, ahdistus, yksinäisyys, ehkä myös ilo tai innostus). Samaan aikaan hän käy kommentoimassa kommentteihin esimerkiksi erilaisia nauruhymiöitä,

tykkäyksiä tai itseään vähätteleviä kommentteja (esim. tämä kuvahan oli vaan vitsi). Kohtaus loppuu tähän.

Seuraavaksi kelataan tilanne alkuun. Henkilö X julkaisee taas kuvan tai videon ja lähtee nyt kysellemään kommentteja suoraan jokaiselta oppilaalta. Ketään ei painosteta vastaamaan, mutta jokaiselta käydään kysymässä. Henkilö X reagoi selkeästi jokaiseen kommenttiin, jonka hän saa. Kohtaus päättyy, kun jokaiselta on kysytty kommenttia.



Lopuksi keskustelkaa harjoitteesta joko pienryhmissä tai koko luokan kanssa seuraavien kysymysten avulla:

- Miltä henkilöstä X tuntui, kun hän teki julkaisun? Entä kommenttien jälkeen?
- Miltä tuntui kirjoittaa kommentteja? Entä sanoa ne kasvotusten?
- Onko somessa kommentointi erilaista kuin kasvokkain tapahtuva keskustelu?
- Voiko toisten tunteita tunnistaa somen välityksellä (esim. hymiöiden tai jonkin muun avulla)? Miten sinä ilmaiset tunteita somessa?

KOLME OHJETTA

Tässä harjoitteessa oppilaiden tehtävänä on keksiä ohjeita turvalliseen ja toisten tunteet huomioon ottavaan sosiaalisen median käyttöön. Ohjaajat joko näyttävät tai lukevat erilaiset tilanteet oppilaille ja jokaisen tilanteen jälkeen oppilaat kirjoittavat itsenäisesti kolme ohjetta tilanteen päähenkilölle. Mikäli ohjaajat lukevat tilanteet, on ne hyvä lukea ainakin kahteen kertaan ja antaa oppilaille mahdollisuus kysyä tarkentavia kysymyksiä ennen ohjeiden kirjoittamista, sillä osan voi olla vaikea seurata luettua tekstiä ja hahmojen välistä vuorovaikutusta. Ohjeet kirjoitetaan liitteenä 6 oleville valmiille ohjelapuille.

Tilanne 1: Kertun kaveriporukkaan kuuluu kuusi tyttöä. Hän on lähettänyt neljälle kaverille viestin, jossa pyytää näitä tulemaan kanssaan koulun jälkeen hengaillemaan läheiseen puistoon. Viides kaveri, nimeltään Milla, laittaa itse Kertulle viestiä ja kyselee, mitä Kerttu tekee koulun jälkeen. Kerttu ei ole itse laittanut tälle kaverille mitään viestiä. Kerttu ei vastaa Millalle yhtään mitään, vaan jatkaa viestittelyä muiden kavereiden kanssa. Samalla Kerttu selailee someaan ja huomaa, että Milla on postannut juuri kuvan, jossa hän on kahden muun kaveriporukan tytön kanssa välitunnilla. Kerttu tykkää kuvasta ja kommentoi sitä sydän -hymiöllä.

Tilanne 2: Vertin käyttäjätili somessa on yksityinen. Hän on kuitenkin nyt saanut seuraamispyynnön henkilöltä, jota hän ei tunne. Kuvassa tämä tuntematon henkilö näyttää hänen ikäiseltään ja häneltä on tullut viesti, jossa hän kertoo opiskelevansa samassa kaupungissa toisessa koulussa ja huomanneensa, että Vertillä on kiinnostavia julkaisuja. Tämä henkilö haluaisi tutustua Verttiin ja nähdä joskus myös koulun jälkeen.

Tilanne 3: Valo on kiinnostunut lukemisesta, rap-musiikista ja leipomisesta. Hänellä on muutama kaveri koulussa, mutta hän ei ole tutustunut koulussa kehenkään sellaiseen, joka olisi kiinnostunut samoista asioista kuin hän. Somessa Valo seuraa muutamaa tiliä, joissa

julkaistaan häntä kiinnostavaa sisältöä. Muutaman kerran hän on uskaltanut jättää myös kommentin näiden tilien julkaisuihin. Valo kuitenkin haluaisi oikeasti tutustua henkilöihin, joiden kanssa voisi jutella häntä kiinnostavista aiheista. Miten Valo voisi tässä hyödyntää somea?

Lopuksi kaikki ohjeet kerätään yhteen (nimettömästi) ja levitetään pöydälle tai lattialle. Jokainen oppilas käy lukemassa ohjeita ja valitsee yhden ohjelman itselleen. Työskentely jatkuu pienryhmissä.

SOMEKÄYTTÄYTYMISEN OHJEET

Pienryhmässä jokainen esittelee ensin valitsemansa lapun ohjeet. Pohtikaa yhdessä, mihin tilanteeseen ohjeet sopivat eli mitä tilannetta varten ohjeet on mahdollisesti kirjoitettu.

Seuraavaksi on tarkoitus valita kolme tärkeintä somekäyttämisen ohjetta. Jos mukana olevista lapuista puuttuu oppilaiden mielestä jokin tärkeä somekäyttämisen ohje, voidaan se kirjoittaa vielä erilliselle ohjelmalle. Tämän jälkeen aloitetaan äänestäminen. Jokainen oppilas saa antaa pisteitä kolmelle mielestään tärkeimmälle somekäyttämisen ohjeelle: 1 piste kolmanneksi tärkeimmälle, 2 pistettä toiseksi tärkeimmälle ja 3 pistettä tärkeimmälle. Ohjaaja laskee pisteet yhteen ja katsotaan, mitkä ovat ryhmän kolme keskeintä sääntöä.

KOKO LUOKAN SOMEKÄYTTÄYTYMISEN OHJEET

Tarkastellaan koko luokan somekäyttämisen ohjeita. Ohjaajat (tai joku pienryhmän oppilaista) esittelevät, millaiset säännöt pienryhmässä äänestettiin tärkeimmiksi. Tuliko ryhmille samanlaisia vai erilaisia ohjeita? Pystyvätkö kaikki noudattamaan näitä ohjeita, miksi tai miksi ei? Onko ohjeiden noudattaminen joskus vaikeaa?



Mikäli aikaa on, voidaan ohjeet käsitellä mielipidejanan avulla. Ohjaaja lukee yhden ohjeen kerrallaan ja oppilaat sijoittuvat janalle mielipiteensä mukaisesti. Janan toisessa päässä on "Ohje on mielestäni tärkeä" ja toisessa päässä "Ohje on mielestäni turha tai väärä".

LOPETUS

Päätetään opetuskerta tuttuun tapaan.

7. OPETUSKERTA: IHMISSUHTEET JA NIIDEN MUUTOKSET

TAVOITTEET JA TEEMA

- Opitaan näkemään ihmissuhteet vastavuoroisina
- Muuttuvien ihmissuhteiden aiheuttamat tunteet
- Oma tukiverkko ja läheiset

TARVIKKEET TUNNILLE:

- Liite 7 näytelmät tulostettuna, jos käytössä vaihtoehto 2 tai 3
- Liite 4 Henkilöroolikortit
- A4-kokoinen paperi, post-it lappuja ja kyniä
- + Valittuihin leikkeihin tarvittavat välineet

Tunnin kulku

ALOITUSLEIKKI TAI KUULUMISKIERROS ! 🎲

Aloitetaan tunti edelliseltä kerralta tutun tavan mukaisesti.

"NÄYTELMÄT" ERILAISISTA IHMISSUHDEKESKUSTELU- JA NIIDEN MUUTOKSISTA ! 😊

Tässä harjoitteessa on tarkoitus valmiiden vuorovaikutustilanteiden kautta käsitellä ihmissuhteiden muutosten ja erilaisten vuorovaikutustilanteiden aiheuttamia tunteita. Harjoitus voidaan toteuttaa kolmella eri tavalla:

🕒 **VAIHTOEHTO 1:** Ohjaajien näytelmä(t)

Tässä vaihtoehdossa ohjaajat näyttelevät 1-3 tilannetta (LIITE 7) ja oppilaiden tehtävänä on seurata eri hahmojen toimintaa. Jokaisen näytelmän jälkeen käykää keskustellen läpi:

- Mitä tilanteessa tapahtui?
- Millaisia tunteita hahmot saattoivat tuntea? Miksi?
- Oliko näytelmässä jonkinlaista vastakkainasettelua eli ajattelivatko jotkut eri tavalla asioista?
- Miten tilanne saattaisi tästä jatkua?
- Miten hahmojen kannattaisi jatkossa toimia?



VAIHTOEHTO 2: Oppilaat näyttelivät

Tässä vaihtoehdossa oppilaat pääsevät itse näyttämään liitteen 7 tilanteita. Tilanteet voidaan esittää koko luokalle tai oppilaat voivat esittää näytelmiä pienryhmissä. Esitysten jälkeen purku vaihtoehdon 1 kysymysten mukaan.



VAIHTOEHTO 3: Lukien pienryhmässä

Oppilaat voivat käydä tilanteet läpi myös lukemalla. Lukemiseen voi halutessaan eläytyä, mutta myös pelkkä lukeminen riittää. Tilanteet puretaan lukemisen jälkeen vaihtoehdon 1 kysymysten mukaan.

IHMISSUHTEET JA TOISISTA VÄLITTÄMINEN !

Tässä harjoitteessa luokka jaetaan kahtia, ja jokainen oppilas saa itse valita, minkälaista työskentelyä hän haluaa hyödyntää (on siis myös mahdollista, että kaikki valitsevat saman toteutustavan ja kahtia jakautumista ei tehdä). Tavoitteena on tarjota oppilaille erilaisia ympäristöjä ihmissuhdeteemojen käsittelyyn.



VAIHTOEHTO 1: Erilaiset tunteet ihmissuhteissa, keskustelua ja pohdintaa omassa rauhassa

Aluksi on tärkeä käydä läpi kunnioittavan keskustelun pelisäännöt ja sopia, että keskustelun aikana jokainen saa kertoa itsestään asioita ilman pelkoa ikävästä kommentoinnista. Keskustelun aluksi tehdään mielikuvaharjoite seuraavan ohjeen mukaisesti: Sulje silmäsi. Olet 60-vuotias. Olet lomalla ja istut lempipaikassasi. Katsele ympärillesi. Ketkä ovat mukanas tällä lomalla? Ehkä puoliso, paras ystäväsi, lapset, lapsenlapset? Istuskellessasi siinä, pohdit menneisyyttä. Kuka olikaan paras ystäväsi 15-vuotiaana? Kenelle uskalsit kertoa tärkeistä asioista yläkoulussa? Entä yläkoulun jälkeen? Oliko minulla ehkä jokin lemmikki, joka oli minulle erityisen tärkeä? Kenen kanssa vietin aikaa kaksikymppisenä? Hymyilet ja ajattelet, että onpas sinulla ollut paljon tärkeitä ihmissuhteita elämäsi aikana. Nyt voit avata silmäsi.

Jos joku haluaa kertoa ääneen, mitä kuvitteli, annetaan sille harjoitteen jälkeen mahdollisuus. Kenenkään ei kuitenkaan ole pakko kertoa, mitä äsken kuvitteli.

Mielikuvaharjoitteen jälkeen lähdetään keskustelemaan seuraavista asioista. On tärkeää, että ohjaaja antaa itse paljon esimerkkejä ja pyrkii puhumaan ihmissuhteista monipuolisesti:

- Millaisia ovat tärkeä ihmissuhteet?
- Miten ihmissuhteet kehittyvät eri ikäisinä? Mitä teit ystäväsi kanssa 7-vuotiaana, entä nyt? Tai miten luulet asian olevan 25-vuotiaana, entäpä 50-vuotiaana?
- Millaisia ihmissuhteita toivot itsellesi tulevaisuudessa?
- Mitä eroa on rakastumisella ja rakastamisella (vrt. kumppani tai perhe)?
- Keneen voi ihastua tai rakastua?
- Toivotko tulevaisuudessa itsellesi parisuhdetta? (Tähän ei ole tarkoitus kenenkään vastata ääneen, vaan jokainen saa rauhassa itse pohtia asiaa.) Miten parisuhde eroaa ystävyysuhteesta? Mikä parisuhteessa on tärkeää?



VAIHTOEHTO 2: Erilaisten ihmissuhteiden pohtimista toiminnallisesti henkilöroolikorttien avulla

Tässä harjoitteessa hyödynnetään liitteen 4 henkilöroolikortteja. Oppilaiden tehtävänä on löytää jokaisella henkilöroolikortin hahmolle vähintään kaksi erilaista ihmissuhdetta eli yhteyttä muihin hahmoihin. Voidaan etsiä parisuhteita, ystävyysuhteita, perheenjäseniä (sisko, veli, serkku, täti, setä, lapsi, vanhempi, isovanhempi...). Aluksi on hyvä käydä yhdessä läpi, millaiset asiat voivat vaikuttaa pari- tai ihmissuhteiden muodostumiseen (esim. samanlaiset kiinnostuksen kohteet, melko sama ikä (vrt. 15-vuotias ja 60-vuotias), samanlaiset arvot).

Kun kaikille on löydetty ihmissuhteita, käydään keskustellen läpi:

- Mikä vaikutti tiettyjen valittujen ihmissuhteiden muodostamiseen?
 - Oliko helpompi keksiä pari- tai ystävyysuhteita vai perhesuhteita?
 - Oliko kaikille helppoa löytää ihmissuhteita? Oliko hahmojen välillä eroja?
 - Kuka hahmoista voisi olla sinun tuleva kumppanisi tai ystäväsi?
- Voisiko joku hahmoista olla perheenjäsenesi? Miksi?

KETKÄ OVAT MINULLE TÄRKEITÄ? ! 

Tämän harjoituksen tavoitteena on antaa oppilaalle aikaa pohtia omia ihmissuhteitaan ja niiden merkitystä hänen elämässään. Harjoitteen aluksi jokaiselle oppilaalle jaetaan paperi ja ainakin 10 post-it -lappua.

Ensin pyydetään oppilaita kirjoittamaan paperin keskelle oma nimensä. Tämän jälkeen jokainen ottaa esiin post-it -laput. Oppilas kirjoittaa lappuun ohjaajan ohjeen mukaisia nimiä ja lappuun saa kirjoittaa kerrallaan yhden tai useamman nimen. Ohjaaja luettelee seuraavat kategoriat läpi pitäen välissä aina tauon, jotta oppilas ehtii kirjoittaa nimen/nimet lappuun. Kategoriat ovat: perhe, sukulaiset, ystävät, koulukaverit, harrastukset, opettajat ja lemmikit. Ennen seuraavaa vaihetta jokaiselle pitäisi jäädä vielä yksi tyhjä lappu jäljelle.

Seuraavaksi laput sijoitetaan A4-paperille oman nimen ympärille niin, että kaikista läheisimmät ihmiset tulevat lähimmäs omaa nimeä ja muut läheisyysasteen mukaisesti kauemmas nimestä. Lopuksi viimeiseen lappuun kirjoitetaan se nimi/nimet, jotka oppilas toivoisi saavansa omaan lähipiiriinsä. Tähän voi kirjoittaa vaikkapa tulevan tyttö- tai poikaystävän nimen, jonkun julkkiksen, tulevan ystävän tai vaikkapa haaveiden perheen. Lopuksi oppilaat saavat halutessaan esitellä tuotoksensa muille, mutta on tärkeää korostaa, että jokainen saa myös pitää oman työnsä pelkästään itsellään.

IHMISUHTEET ERI IKÄISINÄ + 

Ihmissuhteet vaihtelevat eri ikäisinä. Olet ehkä huomannut, että olet eri tavalla tekemisissä perheesi tai sukulaistesi kanssa nyt kuin vaikkapa 7-vuotiaana. Ystäväsi ovat ehkä vaihtuneet tai olet saanut uusia ystäviä. Teet myös perheesi ja ystäväsi kanssa nyt ehkä hieman eri asioita kuin 5 vuotta sitten. Entäpä vanhempasi? Kuinka paljon he viettävät aikaa ystäviensä kanssa tai millaisia muita ihmissuhteita heillä ehkä on? Entä isovanhemmillasi?

Tässä harjoitteessa herätellään siis oppilaiden ajatuksia ihmissuhteiden muuttumisesta ja siitä luonnollisena osana ihmisen kasvua. Oppilaiden tehtävänä on keksiä henkilöroolikorttien (LIITE 4) hahmoille ihmissuhteet eri ikäisinä: 1-vuotias, 8-vuotias, 15-vuotias, 35-vuotias ja 80-vuotias. Tämän voi toteuttaa keskustellen tai oppilaat voivat piirtää tai kirjoittaa hahmojen ”ihmissuhdekarttoja” paperille.

RYHMÄSSÄ TOIMIMISEN VAHVISTAMINEN !

Valitkaa ryhmälle leikki sen mukaan, kuinka hyvin ryhmässä toimiminen heillä jo sujuu.

1. Ryhmätyö vaati harjoitusta

VAIHTOEHTO 1: Paperikävely pienryhmissä

Leikkiä varten luokka jaetaan 3-4 pienryhmään, joista jokainen valitsee itselleen kapteenin. Jokaiselle pienryhmälle annetaan neljä A4-kokoista paperia. Ryhmän tehtävänä on avustaa kapteeni kävelemään luokan päästä päähän papereita pitkin. Kapteeni itse ei saa liikuttaa papereita vaan se on muun joukkueen tehtävä. Jos kapteeni astuu lattialle paperin sijaan, hänen täytyy aloittaa alusta.

VAIHTOEHTO 2: Solmu

Leikin aluksi valitaan luokasta kaksi solmun aukaisijaa, jotka poistuvat toiseen tilaan. Myös aikuiset voivat toimia solmun aukaisijoina, mikäli tämä koetaan parhaaksi tavaksi lisätä luokan kaikkien oppilaiden yhdessä toimimista. Aukaisijoiden siirryttyä toiseen tilaan, muu luokka muodostaa ringin ja ottaa toisiaan käsistä kiinni. Seuraavaksi luokan tehtävänä on saada ringi solmuun. Tämä toteutetaan pitämällä koko ajan käsistä kiinni, mutta vaihtelemalla muuten paikkoja. Kun luokka on mielestään valmis, aukaisijat kutsutaan takaisin luokkaan. Heidän tehtävänä on yrittää aukaista solmu ja palauttaa ringi takaisin alkuperäiseen muotoonsa.

Vinkki!

Mikäli luokan yhdessä toimimisen taso on todella heikko ja käsistä kiinni pitäminen tuottaa haasteita, voidaan leikissä hyödyntää myös välineitä. Välineinä voidaan käyttää esimerkiksi naruja tai pehmoleluja, jotka asetetaan oppilaiden väliin. Tällöin oppilaat eivät pidä toisiaan käsistä kiinni, vaan he pitävät kiinni samoista esineistä ja muodostavat näin yhteisen ringin.

2. Ryhmässä toimiminen sujuu

VAIHTOEHTO 1: Possupeili

Leikin aluksi valitaan yksi oppilaista peiliksi. Peili asettuu luokan toiseen päähän kasvot seinää vasten, kädet selän takana niin, että hänen käsiinsä voidaan asettaa esine. Muu luokka asettuu vastakkaiselle seinälle. Muun luokan tehtävänä on kuljettaa vinkuva possu (tai jokin muu vastaava lelu) peilin käteen ilman, että peili huomaa. Oppilaat saavat liikkua ja liikutella possua vain silloin, kun peilin katse on käännettynä seinään. Peili saa kuitenkin aina halutessaan kääntyä katsomaan luokkaa ja silloin kukaan muu ei saa liikkua. Kun peili

kääntyy katsomaan luokkaa hänen tehtävänä, on yrittää arvata, kenen kädessä possu sillä hetkellä on. Mikäli peili arvaa oikein, koko muu luokka joutuu palaamaan lähtöviivalle ja aloittamaan alusta.

VAUHTOEHTO 2: Ilmapallon lennättäminen

Tämä harjoitus voidaan toteuttaa koko luokan kanssa tai kaksi joukkuetta voi kisata keskenään. Harjoituksen tavoite on yksinkertainen. Oppilaiden tehtävänä on yhdessä, ilman puhetta, pitää yhtä tai kahta ilmapalloa mahdollisimman pitkään ilmassa. Pitääkseen ilmapallon ilmassa oppilaat saavat käyttää kaikkia ruumiinosiaan.

Vinkki!

Mikäli harjoitus on luokalle helppo, voidaan sitä varioida kieltämällä joidenkin ruumiinosien käyttö. Vaikeutta voidaan lisätä myös sillä, että vain osa saa käyttää käsiään, osa jalkojaan ja osa päättään ilmapalloon koskettaessaan.

3. Hyvät ryhmässä toimimisen taidot

Paperikävely koko luokalle

Tässä harjoituksessa koko luokka toimii yhdessä. Luokan käyttöön jaetaan A4-papereita yksi vähemmän, kuin oppilaita on. Luokan tehtävänä on saada kaikki oppilaat siirtymään luokan päästä päähän papereita pitkin kävellen. Kukaan ei saa liikkua luokassa muuten kuin papereiden päällä.

LOPETUS ! 

Päätetään opetuskerta tuttuun tapaan.

8. OPETUSKERTA:

ARVOT JA TOISTEN AJATUSTEN HUOMIOINTI

TAVOITTEET JA TEEMA

- Omat henkilökohtaiset ajatukset ja arvot
- Erilaisiin arvoihin tutustuminen
- Mistä arvot tulevat?

TARVIKKEET TUNNILLE:

- Hahmokortit (LIITE 8)
- Keskustelukortit (LIITE 9)
- Henkilöroolikortit (LIITE 4)
- Arvokartta tulostettuna jokaiselle pienryhmälle (LIITE 10)

Tunnin kulku

ALOITUSLEIKKI TAI KUULUMISKIERROS ! 🎲

Aloitetaan tunti edelliseltä kerralta tutun tavan mukaisesti.

KUKA OLEN? ! 🎲

Mikäli tunnilla on vain vähän aikaa, voidaan tavallinen aloitusleikki korvata tällä leikillä. Jokaiselle oppilaalle jaetaan yksi hahmokortti (liite 8), mutta oppilas ei missään tapauksessa saa itse katsoa korttiaan. Kortti kiinnitetään teipillä otsaan. Tämä voidaan toteuttaa myös niin, että toinen oppilas kiinnittää teipillä lapun suoraan toisen otsaan, jolloin kukaan ei voi vahingossa nähdä omaa korttiaan.

Oppilaat lähtevät kiertelemään luokassa ja yrittävät selvittää, ketä he ovat eli mikä nimi heillä otsassa lukee. Oppilas saa kysyä aina yhden kysymyksen kerrallaan yhdeltä oppilaalta eli uutta kysymystä varten täytyy siirtyä seuraavan henkilön luokse. Myös ohjaajat voivat toimia tässä apuna ja vastailla kysymyksiin. Aluksi kysymysten tulee olla sellaisia, että toinen voi vastata niihin kyllä tai ei, esimerkiksi: Olenko kiltti? Olenko pahis? Olenko mies? Olenko eläin? Kun leikki on jatkunut hetken, voivat kysymykset muuttua monipuolisemmiksi, esimerkiksi: Mistä pidän? Millaiset arvot minulla on? Mistä minut tunnetaan?

Kun oppilas luulee tietävänsä, kuka hän on, hän kysyy seuraavalta vastaantulijalta Olenko XXXXX? Jos vastaus on oikein, oppilas ottaa lapun pois otsaltaan ja jatkaa peliä pelkän vastaajan roolissa.

OMAT AJATUKSET JA ARVOT !

Tämä harjoitus on hyvä toteuttaa melko tutun kaverin tai ryhmän kanssa, jotta jokainen uskaltaa mahdollisimman hyvin osallistua keskusteluun. Oppilaat saavat siis valita omat 2–4 hengen ryhmänsä tätä harjoitusta varten.

Jokaiselle parille/ryhmälle jaetaan keskustelukortit (LIITE 9). Oppilaat nostavat aina yhden kortit kerrallaan ja jokainen sanoo välittömästi ensimmäisen mieleen tulevan asian kortin sanasta tai tekstistä. Tarkoituksena on, että omaa ensimmäistä vastausta ei mietitä ollenkaan vaan jokainen sanoo ensimmäisen reaktionsa heti. Esimerkiksi sanasta ERILAINEN, voi jollekin ensimmäisenä tulla mieleen sana väri tai vaikka sää. Kun jokainen on sanonut ensimmäisen mieleen tulleen asian, pohtii pari tai ryhmä, tuleeko heille mieleen jotain yhteisiä ajatuksia kortin teemasta.

HUOM! Jos luokalle keskustelutehtävät ovat erityisen haastavia, voidaan tehtävä toteuttaa myös yksilötyönä niin, että jokainen kirjoittaa itselleen ylös kortista mieleen tulevia ajatuksia ja ohjaajat kertovat ääneen, mitä ajatuksia kortit heille tuovat mieleen.

TOIMINNAN JA AJATUSTEN YHTEYS ARVOIHIN !

Jakaudutaan pienryhmiin, jossa tarvitaan 2. opetuskerralta tutut henkilöroolikortit (LIITE 4) sekä arvokartta (LIITE 10). Katsotaan ensin yhdessä arvokarttaa. Millaisia asioita kartalla on? Ajattelevatko ihmiset kartan asioista aina samalla tavalla? Osaisitko sijoittaa itsesi joihinkin kartan kohtiin?

Levitetään kaikki henkilöroolikortit pöydälle ja oppilaat saavat lähteä tutkimaan kortteja. Tehtävänä on sijoittaa korttien hahmot arvokartalle kirjoittamalla heidän nimensä sopivaan kohtaan. Sama henkilö voi sopia useampaan kohtaan. Käykää läpi kaikki hahmot (paitsi ajan ollessa rajallinen, voidaan keskittyä tiettyihin hahmoihin, mutta tällöin valitkaa käsiteltävät hahmot ennen tunnin alkua).

Pohtikaa lopuksi: Oliko jonkun hahmon arvoja vaikea tulkita tiedoilla, jotka hänestä kortissa oli? Olivatko samat arvot omaavat henkilöt muuten samanlaisia? Millaiset asiat vaikuttavat arvoihimme?

ARVOKARTAT +

Kaikki pienryhmät palaavat yhteiseen tilaan ja jokainen pienryhmä (joko ohjaaja tai yksi oppilaista) esittelee tekemänsä arvokartan.

Kun kaikki ryhmät ovat esitelleet karttansa, pohditaan yhdessä, sijoittivatko kaikki ryhmät hahmot samoihin kohtiin arvokarttaa. Mistä mahdolliset erot johtuivat? Mitä ryhmät ajattelivat hahmoista ja heidän arvoistaan?

ARVOTYÖSKENTELYN JATKO

Tämän harjoitteen tavoitteena on pohtia, miten erilaiset arvot omaavat henkilöt voivat elää mahdollisimman hyvin sovussa keskenään ja mitä jokaisen tulee itse tehdä, jotta meillä on hyvät edellytykset elää myös erilaisten ihmisten kanssa. Harjoitteessa hyödynnetään henkilöroolikortteja (LIITE 4) sekä tunnilla aiemmin tehtyjä arvokarttoja. Harjoite voidaan toteuttaa kolmella erilaisella tavalla. Ohjaajat voivat valita koko ryhmälle sopivimman tavan tai jokainen oppilas voi suorittaa harjoitteen mieleisellään tavalla.

VAIHTOEHTO 1: Näytteleminen

Oppilaat valitsevat itselleen henkilöroolikortin ja eläytyvät hahmoonsa. Erilaiset arvot omaavat hahmot tapaavat toisensa ja käyvät keskustelua siitä, mitä mieltä he ovat eri asioista ja yrittävät päästä yhteisymmärrykseen. Hahmot voivat myös päättää muuttaa jotakin omassa ajattelussaan tai maailmassa, jossa elävät, jotta kaikki olisivat mahdollisimman tyytyväisiä.

VAIHTOEHTO 2: Kirjoitustehtävä

Oppilaat kirjoittavat kuvitteellisesta maailmasta, jossa 4–8 henkilöroolikortin hahmoa asuu. Maailma pyritään kuvaamaan sellaisena, joka sopisi mahdollisimman monelle valituista hahmoista. Jotta kaikki hahmot olisivat kuvatussa maailmassa mahdollisimman onnellisia, oppilas voi miettiä, miten hahmo voisi muuttaa omaa ajattelutapaansa tai mitä maailmassa pitäisi olla, jotta kaikki viihtyisivät.

VAIHTOEHTO 3: Keskustelu

Oppilaat tutkivat henkilöroolikortteja yhdessä pienryhmittäin. Tehtävänä on suunnitella yhteiskunta/maailma, jossa kaikki henkilöroolikorttien hahmot viihtyisivät mahdollisimman hyvin. Miten arvokartalla eri kohdissa olevia henkilöitä voisi saada keskustelamaan erimielisyyksistään? Voiko joku ehkä muuttaa mielipidettään jostain syystä? Millainen maailma olisi turvallisin jokaiselle hahmolle? Mitä pitää ottaa huomioon, kun pohditaan jokaisen hahmon hyvinvointia?

MIELIPIDEJANA

Tarkastellaan mielipidejanan avulla jokaisen erilaisia arvoja. Koko harjoitteen ajan on tärkeä pitää yllä toisia kunnioittavaa käyttäytymistä ja ohjata oppilaita keskittymään omiin ajatuksiinsa ja arvostamaan toisten ajatuksia. Janan toisessa päässä on ”Olen samaa mieltä”, keskellä ”En tiedä” ja toisessa päässä ”Olen eri mieltä”.

Väittämät:

- Arvostan kauniita asioita.
- Mielestäni ilmastonmuutosta tulisi ehkäistä.
- Jokainen on yhtä arvokas.
- Arvostan erilaisuutta.
- Arvostan rahaa ja rikkaaksi tulemistä.

Toivon olevani aina terve.
Haluan auttaa toisia.
Perhe on minulle tärkeä.
Haluan opiskella paljon myös peruskoulun jälkeen.
Arvostan omaa rauhaa.

LOPETUS ! 

Päätetään opetuskerta tuttuun tapaan.

9. OPETUSKERTA:

MINÄ NYT JA TULEVAISUUDESSA

TAVOITTEET JA TEEMA

- Itsensä arvostaminen
- Oman osaamisen sekä omien haaveiden ja unelmien näkyväksi tekeminen
- Kehujen antaminen ja vastaanottaminen

TARVIKKEET TUNNILLE:

- A4- tai A3-kokoisia värikkäitä papereita sekä värikyniä (ja askarteluvälineitä)
- Liitteitä 11, 12 ja 13 tulostettuna riittävästi
- Kehukortit (liite 14) tulostettuna
- Unelmakartan malli (liite 15) näytettäväksi
- Vanhoja lehtiä
- Kaverikirjasivu (liite 16) jokaiselle tulostettuna

Tunnin kulku

ALOITUSLEIKKI TAI KUULUMISKIERROS !

Aloitetaan tunti edelliseltä kerralta tutun tavan mukaisesti.

POSTERITYÖSKENTELY !

Opetuskerran aikana on tarkoitus valmistaa posterit (=juliste), joka kertoo siitä, millainen tyyppi posterin tekijä oikein on. Jokainen oppilas valmistaa siis posterin, joka kertoo hänestä itsestään. Jokainen saa tehdä siitä itsensä näköisen eli värikyniä ja muita askarteluvälineitä saa käyttää. Tunnin alussa ohjeistetaan koko posterinvalmistusprosessi ja jokainen oppilas saa edetä sen työstämisessä omaan tahtiin. Posterit koostuu neljästä osasta:

1. Missä onnistuin?

Oppilaat valitsevat valmiista lauseista (LIITE 11) 2–3 asiaa, joissa ovat onnistuneet viimeisen viikon aikana. Lauseet liimataan omaan posteriin.

2. Mikä on tavoitteeni?

Jokainen oppilas valitsee valmiista lauseista (LIITE 12) itselleen 1–2 tavoitetta ja liimaa myös ne omaan posteriansa.

3. Kehut

Oppilaat saavat toisiltaan kehuja, jotka liitetään posteriin. Ohje tähän kohdassa ”Kehuminen”.

4. Arvot

Oppilaiden tehtävänä on pohtia omia arvojaan eli sitä, mitkä asiat ovat heille elämässä tällä hetkellä tärkeitä ja mitä he arvostavat. Jokainen saa valita niin monta arvoa (LIITE 13) kuin haluaa. Valitut arvot liimataan paperiin joko:

- Pyramidimuodostelmaan niin, että kaikista tärkeimmät arvot ovat pohjalla ja muodostavat näin perustan pyramidille. Näin oppilas pääsee pohtimaan omia arvojaan ja niiden tämän hetken järjestystä syvällisemmin.
- Piirrosten viereen eli liimaamisen lisäksi oppilas piirtää arvojaan kuvaavat symbolit tai kuvat. Näin oppilas pysähtyy hetkeksi valitsemiensa arvojen äärelle.

KEHUMINEN !

Tämä harjoitus toteutetaan posterin tekemisen aikana. Yksi ohjaajista ottaa tällöin erilliseen tilaan vuorotellen 4–6 oppilaan ryhmän suorittamaan kehumistehtävää. Luokan oma opettaja voi halutessaan osallistua kehujen antamiseen kaikkien ryhmien kanssa tai jakamalla kehukortit jokaisen oppilaan pulpetille. Tehtävän suorittamista varten jokaiselle oppilaalle tarvitaan A4-paperi, jonka ylälaudassa lukee oppilaan nimi. Paperit laitetaan ringiin mahdollisimman etäälle toisistaan. Yhden paperin luona on kerrallaan vain yksi oppilas. Kehukortit (LIITE 14) levitetään pöydälle/lattialle ringin keskelle. Oppilaat valitsevat vuorollaan yhden kehu jokaiselle ryhmässä olevalle oppilaalle ja vievät kehu A4-paperin päälle. Kehut viedään yksi kerrallaan ja pyritään välttämään keskustelua kehujen jakamisen aikana. Saadut kehut oppilas liittää omaan posteriansa.

UNELMAKARTTA

Oppilaiden tehtävänä on hahmotella omia unelmiaan unelmakartaksi. Tarkoituksena on siis leikata vanhoista lehdistä kuvia, sanoja ja lauseita, jotka herättävät oppilaassa ajatuksia tai jotka ovat jollakin tavoin asioita, joita hän toivoisi itselleen tulevaisuudessa. Unelmakarttaan saa myös itse piirtää ja kirjoittaa asioita. Aluksi oppilaille näytetään esimerkki unelmakartasta (LIITE 15) ja tämän jälkeen oppilaat lähtevät toteuttamaan omaa unelmakarttaansa.

KAVERIKIRJASIVU

Jokaiselle oppilaalle jaetaan kaverikirjasivu (LIITE 16). Oppilaat vastaavat kaverikirjan kysymyksiin itsenäisesti.

Jos aikaa jää, jaetaan oppilaat 4–5 hengen ryhmiin, jossa he saavat esitellä omat vastauksensa muille. Yksittäiset sivut voidaan myös koota kaverikirjaksi, josta löytyvät kaikkien luokan oppilaiden vastaukset.

Luokka voi antaa tämän esimerkiksi luokanvalvojalle säilytettäväksi 9.luokalle saakka, jolloin oppilaat voivat lukea omat kaverikirjasivunsa uudelleen.

LEIKKEJÄ TAI JOKIN EDELLISTEN KERTOJEN HARJOITE

Jos aikaa jää, keskitytään tunnilla ryhmäytymiseen ja edellisten opetuskertojen asioiden kertaamiseen. Tiimi valitsee 1–2 leikkiä tai harjoitetta edellisiltä kerroilta, jotka toteutetaan aikataulun salliessa.

LOPETUS

Päätetään opetuskerta tuttuun tapaan.

10. OPETUSKERTA:

RYHMÄYTYMINEN JA YHDESSÄ TOIMIMINEN TOIMINNALLISESTI

TAVOITTEET JA TEEMA

- Luokan yhteishengen kehittäminen
- Yksilö osana ryhmää
- Yhteistyötaidot ja kommunikointi

TARVIKKEET TUNNILLE:

- Valituissa peleissä tai leikeissä tarvittavat välineet

HUOM! Tämä opetuskerta on tarkoitus toteuttaa joko liikuntasalissa tai ulkona. Opetuskerralla toteutettavat harjoitteet vaativat tilaa ja tavoitteena on harjoitella yhdessä toimimista myös muualla kuin luokkatilassa. Tilan käytöstä on tärkeä sopia opettajan kanssa hyvissä ajoin ennen opetuskertaa, jotta sopiva tila tunnin toteuttamiselle löytyy.

Tunnin kulku

TOIMINNALLISET HARJOITTEET

Tunnin tavoitteena on toiminnallisten harjoitteiden avulla lisätä luokan kykyä toimia yhdessä ja yksilöiden kykyä huomioida toisia. Seuraavista harjoitteista valitaan yksi tai kaksi peliä/leikkiä opetuskerran aikana toteutettavaksi. Harjoitteita valittaessa on tärkeä huomioida luokan tarpeet ja pyrkiä valitsemaan jokaisen luokalle sopivimmat harjoitteet. Tunnilla on tarkoitus pitää hauskaa yhdessä, harjoitellen kuitenkin samalla tärkeitä taitoja!

Tiimin itse keksimä peli/leikki, esimerkiksi pakopeli

Mikäli tiimillä on takataskussaan hyväksi havaittuja pelejä tai leikkejä, nyt on loistava tilaisuus ottaa ne käyttöön! Esimerkiksi pakopelin hyödyntäminen sopisi tälle opetuskerralle hyvin.

Meidän ryhmämme toimii -peli

Välineet: Meidän ryhmämme toimii -pelikortit (LIITE 17), jokaiselle ryhmälle paperi, kynä ja noppa

Pelin kulku:

Ennen pelin alkua ohjaajat levittävät pelikortit ympäri käytössä olevaa tilaa mahdollisimman laajalle alueelle sekalaisessa numerojärjestyksessä. Leikki aloitetaan jakamalla luokka noin viiden hengen joukkueisiin. Yksi ohjaajista nimetään pelinjohtajaksi. Pelinjohtaja päättää kaikista pelin aikana syntyvistä ristiriitatilanteista tai haasteista ja saattaa olla myös tehtävien kohteena (esimerkiksi tehtävänä voi olla kehua pelinjohtajaa). Jokaisella ryhmällä tulee olla oma alue (esimerkiksi paikka lattialla tai pöytä), jossa heillä on paperi, kynä ja noppa. Ryhmien tehtävänä on suorittaa tehtäväkorteissa olevia tehtäviä.

Peli alkaa, kun pelinjohtaja antaa luvan. Jokainen ryhmä heittää arpakuutiota ja kirjoittaa silmäluvun paperiin. Tämän jälkeen lähdetään etsimään lappua, jossa on nopan silmäluvun osoittama numero. Kun lappu löytyy, täytyy koko ryhmän olla paikalla ennen tehtävän lukemista ja suorittamista. Kun koko ryhmä on kerääntynyt lapun ympärille, saa ryhmä suorittaa siinä olevan tehtävän. Tehtävälappu palautetaan suorittamisen jälkeen sille paikalle, josta se löydettiin. Jos samalle lapulle on jonossa useampi ryhmä, suoritetaan tehtävä siinä järjestyksessä, jossa koko ryhmä on saapunut paikalle. Tehtävän suoritettuaan, palaa koko joukkue oman paperinsa äärelle. Ryhmä heittää uudestaan noppaa ja seuraava silmäluku lisätään edelliseen, esim. $4+5=9$, ja seuraavaksi joukkue lähtee etsimään lappua numero 9. Suoritettuaan tämän tehtävän palaa ryhmä jälleen nopan luokse, ja lisää taas uuden silmäluvun edelliseen $9+6=15$. Näin jatketaan, kunnes löytyy voittaja. Voittajajoukkue on se,

- joka ensimmäisenä löytää viimeisen kortin ja suorittaa siinä olevan tehtävän

TAI

- joka aikarajan puitteissa on päässyt pisimmälle (pelille voidaan asettaa aikarajaksi esimerkiksi 20 minuuttia).

Stratego

Välineet: pelikortit, kaksi lippua tai muuta esinettä kummallekin joukkueelle

Pelin kulku:

Pelin idea on melko sama kuin tavallisessa lipunryöstössä, mutta tässä versiossa pelaajilla on erilaisia arvoja ja lipunryöstön lisäksi joukkueen on mahdollista voittaa kortteja keräämällä. Vankilaa ei tässä versiossa ole.

Peli aloitetaan jakamalla luokka kahteen joukkueeseen. Molemmilla joukkueille valitaan kotipesä, johon joukkueen kortit kerätään. Tälle alueelle toisen joukkueen pelaajat eivät saa tulla. Joukkueiden liput sijoitetaan mahdollisimman kauas toisistaan eri puolille pelialuetta. Toisella joukkueella on käytössä mustat ja toisella punaiset pelikortit. Jos kuvakortit ovat liian haastavia, käytetään kortteja vain ässästä kymppiin. Suurempi kortti voittaa aina pienemmän ja ässä voittaa kaikki muut kortit paitsi kakkosen. Kakkonen voittaa ässän,

mutta häviää muille korteille. Pelin aluksi jokaiselle joukkueen jäsenelle valitaan yksi pelikortti. Joukkue päättää itse, minkä kortin pelaajat ensin ottavat ja mitkä jätetään aluksi kotipesään. Pelaajalla on aina oltava kentällä liikkeessaan oman joukkueen pelikortti mukana.

Alkuvalmisteluiden jälkeen peli voi alkaa. Joukkueiden pelaajat ottavat vastapuolen pelaajia kiinni koskettamalla. Kiinniottaja ja kiinniotettu vertaavat korttejaan ja voittaja saa molemmat kortit. Voittaja vie kotipesään voittamansa kortin ja häviäjä joutuu välittömästi hakemaan omasta kotipesästään uuden kortin voidakseen taas liikkua pelikentällä. Samanarvoiset kortit tarkoittavat tasapeliä, jossa molemmat saavat pitää omat korttinsa ja jatkaa peliä.

Korttien keräämisen ja toisten pelaajien kiinniottamisen lisäksi pelissä yritetään ryöstää vastapuolen lippu ja viedä se omaan kotipesään. Jos lipun ryöstänyt pelaaja jää kiinni ennen kotipesään pääsyä, tulee lippu jättää siihen kohtaan, jossa hänet otettiin kiinni.

Pelin voi voittaa:

1. Ryöstämällä toisen joukkueen lipun omaan kotipesäänsä.
2. Keräämällä kaikki toisen joukkueen kortit. Eli jos joukkueelta loppuvat kotipesästä oman väriset kortit, on joukkue hävinnyt.

Vinkkejä joukkueille:

- Joukkueenjäsenet voivat kertoa toisilleen, mitä kortteja vastustajan pelaajilla on.
- Joukkueen kannattaa tehdä suunnitelmia yhdessä.
- Miettikää, kenen (millaisen kortin haltijan) kannattaa yrittää ryöstää lippua ja kenen ottaa kiinni oman lipun ryöstäjiä.

LOPETUS !

Päätetään opetuskerta tuttuun tapaan.

PÄÄTÖSKERTA: RETKI LÄHIALUEELLE

TAVOITTEET JA TEEMA

- Yhdessä toimiminen
- Luokan osaaminen ja vahvuudet
- Projektin päättäminen ja luokkana yhdessä eteenpäin

TARVIKKEET TUNNILLE:

- Kolme isoa värillistä paperia

Salatut elämäntaidot -oppituntien päätöskerta on tarkoitus toteuttaa retken muodossa. Retki voidaan toteuttaa jonnekin koulun lähialueen ulkoilualueelle tai jonkin toimijan toimipisteeseen kuten nuorisotalolle tai muuhun nuorisotilaan. Retken suunnittelu on tärkeä aloittaa hyvissä ajoin ja käytännön järjestelyistä tulee sopia opettajan kanssa. Retkeä suunniteltaessa tulee huomioida erityisesti retken vaatima aika ja retki tulee aikatauluttaa tarkasti. Tiimi voi neuvotella opettajan kanssa retkeen käytettävästä ajasta ja siitä, kuinka oppilaat siirtyvät retkikohteeseen. Retken keston mukaan on myös mietittävä eväiden tarvetta ja myös eväsasioissa tiimin on tärkeä tehdä yhteistyötä opettajan kanssa.

Tunnin kulku:

LEIKKI

Aloitetaan tunti samalla leikillä kuin aiemmilla opetuskerralla tai jollakin leikillä, joka on opetuskertojen aikana noussut luokan suosikiksi.

MUKAVAA YHDESSÄOLOA JA JOTAIN OHJATTUA TOIMINTAA

Opetuskerran keskeisimpänä tavoitteena on mukava yhdessä oleminen retken puitteissa. Jokaisen tiimin tulee suunnitella viimeisen opetuskerran ohjelma retkikohde ja luokan tarpeet huomioiden.

Viimeisen opetuskerran aikana toteutetaan sopivassa kohdassa ”Meidän luokka sanoina” - Posterit (=juliste). Opetuskerran ajaksi tai sovittuna ajankohtana laitetaan esille paperit (isot värilliset paperit) teksteillä: Meidän luokassa on parasta, Mitä me osaamme ja Tänään onnistuin. Opetuskerran aikana jokainen oppilas (ja opettaja) käyvät vapaasti

kirjoittamassa jokaiseen paperiin yhden asian. Myös ohjaajat voivat kirjoittaa papereihin omat terveisensä luokalle.

LOPETUS

Opetuskerta on tärkeä lopettaa yhdessä. Retken lopulla katsotaan yhdessä läpi luokan tekemät posterit ja nostetaan niistä muutamia hyviä asioita vielä esille. Kiitos yhteisistä Salatut elämäntaidot -tunneista!

LEIKKIPANKKI

RYHMÄYTTÄVÄT LEIKIT

LUKUJONOT, NIMET TMS.

Jokainen sanoo vuorollaan numeron/toisen oppilaan nimen, jokainen saa sanoa vain kerran, alkaa alusta, jos sanotaan yhtä aikaa

NAPS

Leikkijät asettuvat leikin aluksi piiriin. Jokainen laittaa oikean käden etusormensa vieressä olevan vasemmalle kämmenelle. Leikin ohjaajan tehtävänä on lukea jotakin tekstiä tai kertoa tarinaa. Sattumanvaraisessa kohdassa ohjaaja sanoo ”naps” ja silloin leikkijöiden tavoitteena on yrittää tarttua vierustoverin sormeen ja yrittää samalla pelastaa oma sormensa.

TUNNEMUISTIPELI

Tunnemuistipelin pelaamista varten ryhmästä kaksi tai neljä oppilasta (joko kaksi paria tai kaksi yksin pelaavaa) siirtyvät toiseen tilaan. Pelaajien ollessa ulkopuolella muu ryhmä jakautuu pareiksi. Huoneeseen jääneiden leikkijöiden tehtävänä on esittää erilaisia tunteita. Parit valitsevat tunteen, jota aikovat pelissä käyttää ja miettivät, miten pystyvät esittämään tunnetta mahdollisimman samalla tavalla. Kun tunteet on valittu ja jokainen pari tietää, mitä tunnetta ja miten he aikovat esittää, muodostetaan ringi. Parit sijoittuvat eri puolille ringiä. Kun ringin muodostus on valmis, pelaajat kutsutaan sisään. Pelaajien tehtävänä on pelata muistipeliä eli etsiä ringistä samaa tunnetta esittävät parit. Pelaajat etsivät pareja vuorotellen. Pelaajan tulee tunnistaa samaa tunnetta esittävät ja yrittää arvata mahdollisimman lähelle mistä tunteesta on kysymys.

NIMI- JA TUTUSTUMISLEIKIT

NIMI+ELÄIN -PALLOLEIKKI

Leikin aluksi jokainen miettii oman etunimensä alkukirjaimella alkavan eläimen (esimerkiksi Antti Ankerias). Leikkijät asettuvat piiriin ja esittäytyvät muulle ryhmälle etunimen ja eläimen avulla (Antti Ankerias, Ville Valas...). Tämän jälkeen voidaan aloittaa palloleikki. Leikkijöiden tehtävänä on heittää palloa jollekin ringissä olijalle ja sanoa samalla tämän nimi ja nimikkoeläin.

NIMIKISA

Aluksi leikkijät jaetaan kahteen joukkueeseen. Joukkueet asettuvat eri puolille istumaan ja heidän väliinsä laitetaan lakana tai muu suuri kangas. Kangasta kannattelevat kaksi henkilö. Molemmat joukkueet valitsevat yhden henkilön, joka siirtyy istumaan aivan kankaan eteen. Valinta tulee tehdä niin, ettei toinen joukkue kuule tai näe, kuka on valittu. Kun molemmilla puolilla kangasta istuu henkilö, kankaan kannattelivat päästävät kankaasta irti ja kangas

putoaa. Heti kun kangas putoaa, pitää kankaan edessä istuvan yrittää huutaa sen henkilön nimi, joka paljastuu kankaan toiselta puolelta. Se, kumpi ehtii huutaa vastapelaajan nimen ensin, voittaa. Häviöjä siirtyy vastapuolen joukkueeseen. Peli päättyy, kun toiselta puolelta loppuvat pelaajat tai kun kaikki ovat päässeet istumaan kankaan eteen

SAMANLAISET/ERILAISET

Leikin tarkoituksena on huomata missä asioissa olemme samanlaisia ja missä erilaisia. Leikkijät saavat liikkua tilassa vapaasti. Pelin ohjaaja pyytää leikkijöitä muodostamaan erilaisia ryhmiä tiettyjen kriteerien pohjalta. Ryhmiä voidaan muodostaa esimerkiksi seuraavien asioiden pohjalta: samanväriset hiukset tai paidat, samanlaiset housut, yhtä pitkät peukalot, yhtä monta sisarusta. Kaikki, joita sanottu väittämä koskee, muodostavat ryhmän.

Harjoitus voidaan purkaa käymällä läpi ihmisissä olevia eroja ja samankaltaisuuksia sekä niiden arvostamisen tärkeyttä.

Lisää leikkivaihtoehtoja löydät Salatut elämäntaidot -kirjasta

OPITUN REFLEKTOINNIN KEINOT, OPETUSKERRAN PÄÄTTÄMINEN

Opetuskerroilla opittuja asioita on tärkeä käydä läpi oppilaiden kanssa. Opitun reflektointi yhdistetään opetuskerran päättämiseen. Opetuskerta on tärkeä päättää joka kerta samalla tavalla, jotta kokonaisuuden hahmottaminen on oppilaalle helpompaa. Jokainen tiimi valitsee itselleen ja luokalle sopivimman tavan toteuttaa opetuskerran yhteenveto. Mahdollisia reflektoinnin tapoja on esimerkiksi:

1 Keskustelu ohjaajan johdolla

Yksinkertainen tapa reflektoida opittua on keskustelu oppilaiden kanssa. Opetuskerran päätteeksi tiimi esittää luokalle kysymyksiä opitusta, ja oppilaat voivat esimerkiksi peukuäänestämällä osoittaa, miltä tunti heistä tuntui tai mikä heidän fiiliksensä on tunnin jälkeen.

2 Keskustelu ryhmissä

Ohjaajat kirjoittavat taululle kahdesta neljään kysymystä, joista oppilaat keskustelevat ryhmissä. Kysymykset voivat liittyä opetuskerran asioihin sekä siihen, minkälainen fiilis opetuskerrasta oppilaille jäi.

3 Luokan yhteinen oppimispassi

Mikäli opittua halutaan kirjata muistiin, voidaan hyödyntää esimerkiksi luokan yhteistä oppimispassia. Passiin oppilaat keräävät leimoja tai erilaisia merkintöjä opituista asioista. Luokalle voidaan ottaa käyttöön iso kartonki, johon luokan on opetuskertojen aikana kerättävä esimerkiksi kahdeksan taitoa, joita luokka on oppinut tai joissa luokka on kehittynyt. Jokaisen opetuskerran lopuksi käydään luokan kanssa keskustellen läpi, mitä passiin tämän opetuskerran aikana saatiin. Tässä reflektoinnin mallissa luokka voi myös harjoitella tavoitteiden asettamista. Ensimmäisen tai toisen opetuskerran yhteydessä voidaan sopia luokalle tunnetaitoihin ja ryhmässä toimimiseen liittyviä tavoitteita, jotka he pyrkivät lukuvuoden aikana saavuttamaan.

4 Oppilaiden oppimispäiväkirja

Reflektointi voidaan toteuttaa myös yksilötyönä. Tällöin jokainen oppilas arvioi ainoastaan omaa osaamistaan ja oppimistaan. Tässä voidaan käyttää apuna oppimispäiväkirjaa tai oppilaan henkilökohtaista oppimispassia. Tässä toteutustavassa on tärkeintä, että oppilas pyrkii vastaamaan seuraaviin kysymyksiin: Mitä tunnilla tehtiin? Mikä oli tunnin

aihe? Mitä tunnista jäi erityisesti mieleen? Mikä tunnilla oli vaikeinta? Mitä minulle jäi tunnista mieleen?

5 Elämäntaitojahti

Reflektoinnista voidaan muodostaa myös läpi opetuskertojen kantava kokonaisuus. Tässä tavassa opitun arviointi perustuu salattujen elämäntaitojen etsimiseen. Ensimmäisellä kerralla oppilaille voidaan esitellä salattuja elämäntaitoja, joita ovat esimerkiksi ystävällisyys, toisten tunteiden huomioiminen, hyvänä kaverina oleminen, yhteistyö, omien vahvuuksien huomaaminen, oman tulevaisuuden suunnittelu, erilaisuuden hyväksyminen, tasa-arvo ja reiluus. Tämän jälkeen oppilaille annetaan aarrekartta, jossa on ohjeet salattujen elämäntaitojen etsimiseen. Ohjeina voi olla muun muassa: Osallistun tunneille aina ahkerasti, huomioin luokkakaverit, kuuntelen ohjeita... Jokaisen luokan karttaan voidaan valita tietyt taidot, joita luokka haluaa jahdissa oppia, ja voidaan sopia palkinnosta, jonka luokka saa, mikäli elämäntaitojahti onnistuu.

6 Rentoutuminen tai mielikuvaharjoite

Yläkoululaisten kanssa tunnin päättämisessä voidaan hyvin hyödyntää myös rentoutumis- tai mielikuvaharjoitteita. Opetuskerrat voivat olla melko hälyisiä ja oppilaille haastavia, jolloin itsenäinen rauhoittuminen tunnin lopulla vahvistaa opittua ja antaa oppilaille mahdollisuuden pohtia tunnin aikana käsiteltyjä asioita. Mielikuvaharjoitteena voidaan hyödyntää esimerkiksi 4.opetuskerran mielikuvaharjoitetta. Mielikuvaharjoittelu on taito, jota tulee harjoitella, joten samaa tekstiä voi käyttää useammankin kerran.

LIITTEET

LIITE 1 ALKUKYSELY, KYSYMYKSET

MIKÄ OMASSA LUOKASSASI ON PARASTA? (VOIT VALITA USEAMMAN VAIHTOEHDON)

- ☐ KAVERIT
- ☐ HUUMORI
- ☐ TYÖRAUHA
- ☐ YHDESSÄ TEKEMINEN
- ☐ LUOKAN YHTEISET RETKET

MUU: _____

VIIHDYN OMASSA LUOKASSANI: ☐ KYLLÄ ☐ EI

OMASSA LUOKASSANI MINUA HÄIRITSEE ENITEN: (VOIT VALITA USEAMMAN VAIHTOEHDON)

- ☐ METELI
- ☐ KIUSSAAMINEN
- ☐ YKSINÄISYYS
- ☐ TOISILLE NAURAMINEN
- ☐ HYVIEN KAVEREIDEN PUUTTUMINEN
- ☐ HUONO TYÖRAUHA

MUU: _____

MILTÄ NÄMÄ ASIAT MIELESTÄSI TUNTUVAT

	TOSI TYLSÄLTÄ	TYLSÄLTÄ	EN TIEDÄ	KIVALTA	TOSI KIVALTA
KOULUUN TULEMINEN	☐	☐	☐	☐	☐
OPPITUNNEILLA OLEMINEN	☐	☐	☐	☐	☐
VÄLITUNNILLA OLEMINEN	☐	☐	☐	☐	☐
LUOKKAKAVEREIDEN KANSSA TOIMIMINEN	☐	☐	☐	☐	☐

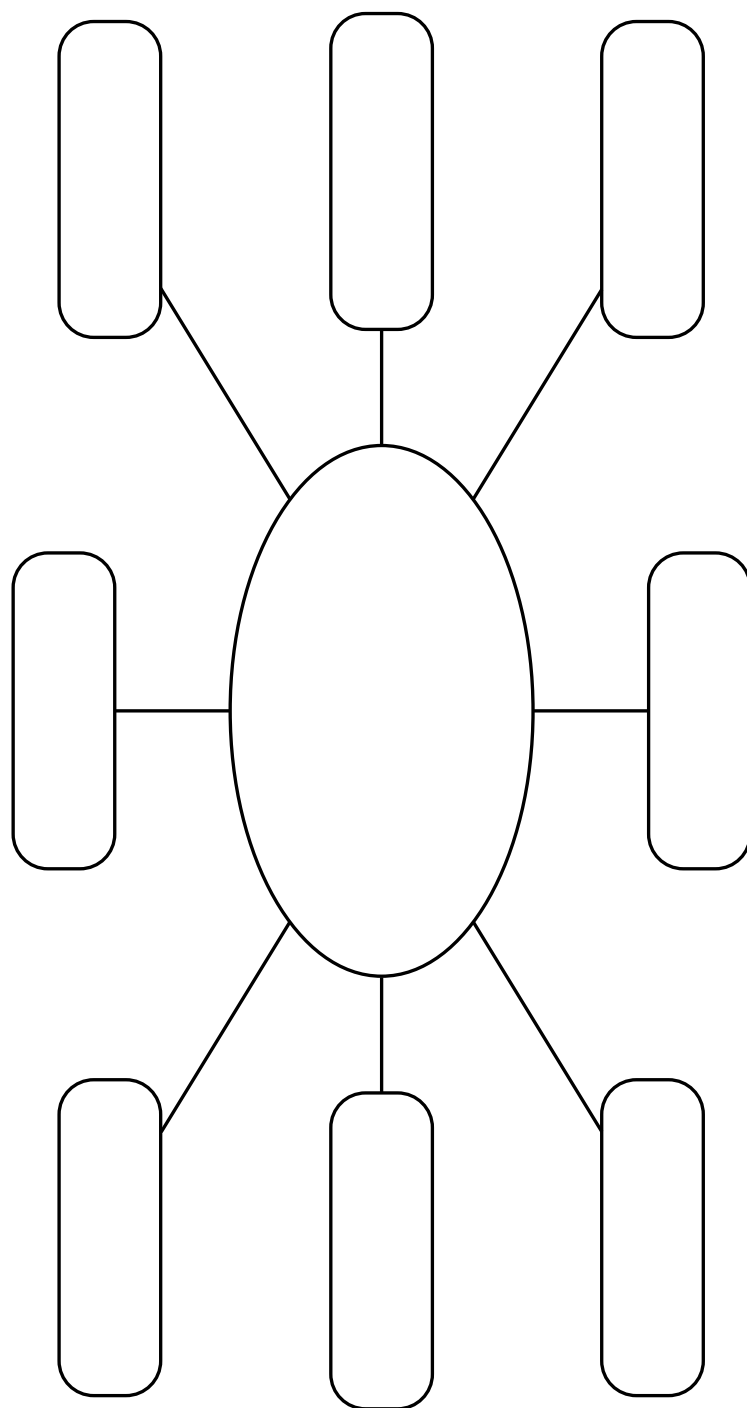
MISTÄ ASIOISTA LUOKKASI OLISI HYVÄ OPPIA LISÄÄ (VALITSE 3-5 VAIHTOEHTOA):

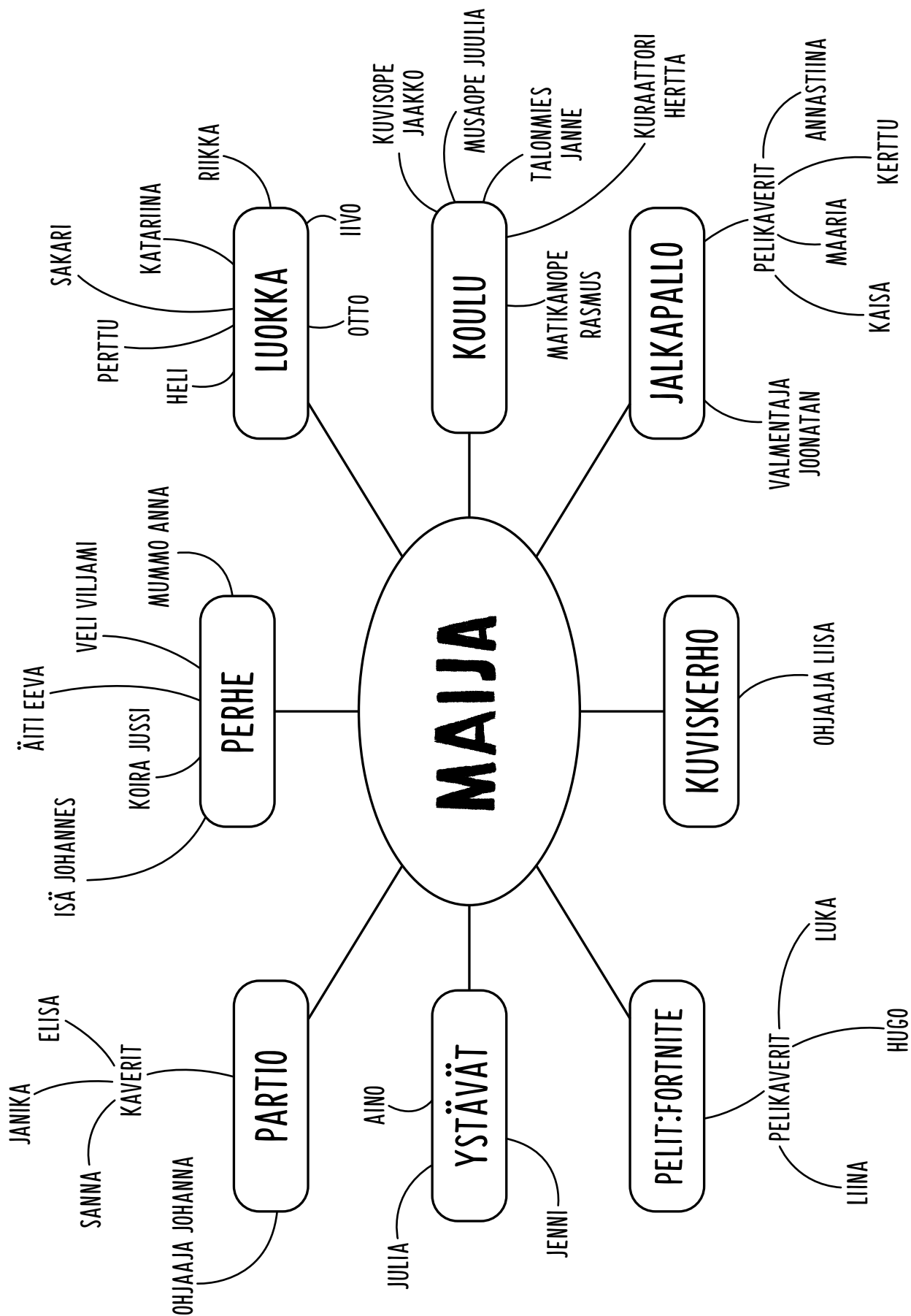
- ☐ ERILAIISIIN RYHMIIN KUULUMISESTA
- ☐ ERILAISTEN VALINTOJEN TEKEMISESTÄ
- ☐ OMASTA ITSESTÄÄN JA ERILAISUUDEN HYVÄKSYMISESTÄ
- ☐ MIELIPITEIDEN ILMAISEMISESTA
- ☐ TUNTEISTA
- ☐ TUNTEISTA SOMESSA
- ☐ ERILAISISTA IHMISSUHTEISTA ERI IKÄISENÄ
- ☐ ARVOISTA JA TOISTEN HUOMIOIMISESTA
- ☐ TULEVAISUUDEN SUUNNITTELUSTA
- ☐ RYHMÄSSÄ TOIMIMISESTA

ASETA ITSELLESI YKSI TAVOITE. MISSÄ TAIDOSSA HALUAISIT KEHITTYÄ TÄMÄN LUKUVUODEN AIKANA?

- ☐ YHTEISTYÖN TEKEMINEN
- ☐ KAIKKIEN KOULUKAVEREIDEN HYVÄKSYMINEN
- ☐ KESKITTYMINEN OPPITUNNEILLA
- ☐ OSALLISTUMINEN INNOKKAASTI KAIKKEEN TOIMINTAAN KOULUSSA
- ☐ ROHKEUS OSALLISTUA YHTEISEEN TOIMINTAAN
- ☐ MUIDEN OPPILAIDEN TUNTEIDEN HUOMIOIMINEN
- ☐ OMASTA HYVINVOINNISTA HUOLEHTIMINEN
- ☐ OMIA TUNTEIDEN HALLINTA

LIITE 2 OMAT RYHMÄT -POHJA





MARTTI VIRTANEN

- 76-vuotias entinen bisnesmies
- Pelaa eläkepäivillään golfia Kanariansaarilla ja matkustelee usein vaimonsa kanssa.
- On tiukka mielipiteissään eikä halua muutosta mihinkään. Martin mielestä ennen kaikki oli paremmin.
- Martille perhe ja ympäri maailmaa asuvat ystävät ovat tärkeitä.

MOHAMMED JONES

- 43-vuotias mainostoimiston päällikkö
- Mohammed on kotoisin Somaliasta sekä Iso-Britanniasta, ja hän on asunut elämänsä aikana useissa eri maissa.
- Mohammed on luova ja haluaa kehittää uusia asioita töissä sekä vapaa-ajallaan.
- Mohammed arvostaa työtään sekä mahdollisuuksiaan vaikuttaa erilaisiin asioihin.

ARJA KINNUNEN

- 83-vuotias eläkeläinen
- Osallistuu aktiivisesti oman kotipaikkansa vapaaehtoistoimintaan ja on kiinnostunut kuorolaulusta.
- Käyttää aktiivisesti sosiaalista mediaa ja haluaa oppia jatkuvasti uutta. Tulevaisuus kiinnostaa Arjaa.
- Arjan arjessa näkyvät vahvasti perhe, ystävät ja kiinnostus kehitystä kohtaan.

ELINA HYYTIÄINEN

- 32-vuotias ruokakaupan työntekijä
- Suorittaa vapaa-ajallaan opintoja ammattikorkeakoulussa, haaveilee uudesta työpaikasta.
- Elina viihtyy vapaa-ajallaan kavereidensa kanssa eikä häntä kiinnosta politiikka tai vaikuttaminen esimerkiksi ilmastoasioihin.
- Elinalle ystävät ovat kaikista tärkeimpiä.

ALISSA CARLYLE

- 15-vuotias koululainen
- Isä on kotoisin Yhdysvalloista ja äiti Suomesta, nuorempana Alissa asui Yhdysvalloissa.
- Alissa tykkää viettää aikaa kavereidensa kanssa ja koulu sujuu hänellä hyvin. Alissalla on paljon suunnitelmia oman tulevaisuutensa suhteen.
- Alissa arvostaa ystäviään, perhettään ja sitä, että hän on saanut oppia kotona kaksi kieltä ja asua kahdessa eri maassa.

AKI MURA

- 25-vuotias teknologia-alan ammattilainen
- Työskentelee menestyvässä firmassa, joka keskittyy kehittämään ilmastoa suojelevaa teknologiaa. On ollut mukana perustamassa yritystä.
- Välttelee lentämistä ja omalla autolla liikumista, pyöräily on Akin mielestä paras liikkumistapa.
- Vapaa-ajallaan Aki viihtyy luonnossa ja poissa koneiden lähetyviltä.

AMINA FUNGA

- 39-vuotias lentäjä
- On töissä suuressa lentoyhtiössä, mutta on aiemmin toiminut myös armeijassa lentäjänä sekä kouluttanut uusia lentäjiä.
- Vapaa-ajallaan Amina lukee paljon ja suunnittelee, missä maissa hän haluaisi tulevaisuudessa asua. Amina tekee vapaaehtoistyötä pakolaislasten parissa.
- Aminan mielestä kaikille kuuluvat samat oikeudet ja tasa-arvoisuus on hänen mielestään ehdottoman tärkeää.

PERTTI KOSKINEN

- 58-vuotias rekkakuski
- Pitää äänikirjojen kuuntelusta ja on niitä kuuntelemalla opiskellut muun muassa Yhdysvaltojen historiasta ja ilmastonmuutoksesta.
- Vapaa-ajallaan Pertti rakastaa ruuanlaittoa ja joskus hän kutsuu myös kaikki naapurinsa illalliselle.
- Pertti on kiinnostunut tapaamaan uusia ihmisiä ja hän tulee hyvin toimeen kaikkien kanssa.

ALEKSI MÖTTÖNEN

- 13-vuotias koululainen ja lupaava jalkapalloilija
- Harrastaa jalkapalloa ja treenaa mielellään useita kertoja viikossa. Myös Aleksin parhaat ystävät pelaavat samassa joukkueessa.
- Aleksi haaveilee jalkapalloilijan urasta ja opiskelu koulussa tuntuu joskus todella turhalta. Mieluiten hän käyttäisi kaiken aikansa treenaamiseen.
- Tärkeää Aleksille ovat joukkuekaverit, oma koira, perhe ja jalkapallossa kehittyminen.

MARY PULKKINEN

- 38-vuotias englannin ja ranskan kielen opettaja
- Harrastaa sulkapalloa, kuntosalilla käymistä ja kokkaamista
- On suunnitellut tiktok-tilin perustamista, sillä hänellä haluaisi esitellä, millaisia ruokia hän kokkaa, mitä hauskaa hän on keksinyt oppitunneilleen ja mitä vinkkejä hän voi antaa treenaamiseen
- Mary pitää omasta arjestaan, eikä ole kovin kiinnostunut politiikasta. Hän arvostaa ystäviään, työtään ja uusien asioiden kokeilemista.

EMMI HIETANEN

- 23-vuotias muusikko
- On soittanut lapsesta asti pianoa ja on juuri aloittanut opinnot Sibelius-Akatemiassa. On aiemmin soittanut pianoa erilaisissa konserteissa ja bändissä, jonka he ystävien kanssa perustivat yläkouluikäisinä.
- Emmi vastustaa kaikkea väkivaltaa ja tuo mielipiteensä usein hyvin vahvasti esiin.
- Bändikaverit ja musiikin tekeminen ovat Emmille tärkeitä.

CARITA PÖYHÖNEN

- 19-vuotias somevaikuttaja
- Caritalla on instagramissa ja tiktokissa melkein 20 000 seuraajaa ja hän julkaisee uutta sisältöä päivittäin. Hänen julkaisunsa keskittyvät pukeutumiseen, arjen hassuihin sattumuksiin sekä yhteistyökumppaneiden mainoksiin.
- Carita kertoo somessa rehellisesti omasta elämästään ja hän valitsee hyvin tarkasti yhteistyökuviot, johon hän lähtee mukaan. Hän ei esimerkiksi julkaise tileillään mitään tuotteita, jotka on tuotettu ilmastoja kuluttavasti, eläimiä satuttaen tai epäinhimillisissä olosuhteissa. Hän tutustuu tuotteisiin aina hyvin tarkasti.
- Carita viettää paljon aikaa ystäviensä kanssa ja perheestä etenkin isosisko on hänelle hyvin tärkeä.

AXEL LINDSTRÖM

- 45-vuotias arkkitehti
- On opiskellut sekä Suomessa että ulkomailla ja työkokemusta hänelle on myös kertynyt useista maista.
- Nykyisin Axel haluaa suunnitella ainoastaan energiatehokkaita ja luontoa säästäviä taloja, joissa on huomioitu myös paikalliset materiaalit.

MATIAS JACKSON

- 22-vuotias somevaikuttaja ja ammattilais-tietokonepelaaja
- On erittäin taitava tietokonepelaaja ja streemaa omia pelejään etenkin YouTubeen. Hän päivittää myös instagram ja tiktok -tilejään päivittäin.
- Matias tekee paljon yhteistyötä erilaisten brändien kanssa ja yhteistyöt sekä pelaaminen ovat tuottaneet hänelle paljon rahaa lyhyessä ajassa.
- Matias tykkää merkkipaateista, matkustelusta ja ystävien kanssa juhlimisesta.

JIN NAKUSA

- 34-vuotias lääkäri
- On opiskellut lääketiedettä kolmessa eri maassa ja on erikoistunut lastentauteihin ja kirurgiaan.
- Vapaa-ajallaan Jin viihtyy sosiaalisessa mediassa ja seuraa etenkin erilaisia lifestyle-tiliä, joissa ihmiset kertovat omasta elämästään.
- Jin arvostaa jokaista ihmistä yksilönä ja hänellä tärkeää on rauhallisuus, sujuva arki ja perhe.

ANNA BARROWS

- 40-vuotias luokanopettaja
- Anna on kotoisin Lontoosta, mutta on asunut Suomessa jo 20 vuotta.
- Anna pitää moottoriurheilusta ja hänellä itsellään on moottoripyörä, jolla hän ajelee etenkin kesäisin paljon.
- Hän arvostaa matkailua ja mahdollisuuksia oppia uusia asioita maapallon eri alueista. Annan tavoitteena on matkustaa jokaiseen maailman maahan.

NOAH MÄKINEN

- 18-vuotias lukiolainen
- Harrastaa jääkiekkoa ja tykkää vapaa-ajalla käydä pelaamassa kavereiden kanssa tennistä ja jalkapalloa.
- Haaveilee opiskelemisesta ulkomailla ja toivoo myös pääsevänsä pelaamaan jääkiekkoa johonkin ulkomaiseen huippujoukkueeseen.
- Noah pitää opiskelusta ja hänelle tärkeää ovat kaverit, perhe ja urheilu.

SABINA KETTUNEN

- 21-vuotias lastenhoitaja
- Työskentelee päiväkodissa lasten kanssa ja nauttii työstään todella paljon. Sabinalle tärkeää on lasten auttaminen.
- Vapaa-ajallaan Sabina tekee vapaaehtoistyötä hylättyjen eläinten parissa ja pelaa myös mielellään roolipelejä kavereidensa kanssa.
- Eläimet ja eläinten hyvinvointi on Sabinalle erityisen tärkeää.

MARITTA KÄYHKÖNEN

- 58-vuotias maanviljelijä
- Viihtyy luonnossa ja arvostaa sekä eläimiä suuresti.
- Vapaa-ajallaan Maritta katselee paljon televisiota ja neuloo villasukkia sekä pipoja lapsilleen sekä hyväntekeväisyyteen.
- Maritta haaveilee Karibian risteilystä sekä muuttamisesta Espanjaan.

MIMMI RÄIKKÖNEN

- 18-vuotias hiusalan opiskelija
- Mimmi on ahkera opiskelija, jota tekee opintojen ohella satunnaisia työvuoroja R-kioskillä.
- Mimmi tykkää viettää paljon aikaa kavereidensa kanssa ja suunnittelevat juuri kolmen kaverin kanssa muuttoa yhteiseen kimppakämppään.
- Tulevaisuudessa Mimmi haluaa perustaa oman kampaamon ja asua parhaiden kavereidensa kanssa.

VALO KANNISTO

- 22-vuotias media-alan opiskelija
- On kiinnostunut sosiaalisesta mediasta, markkinoinnista ja tulevaisuuden vaikutustamistavoista.
- Valolla on useita somekanavia, joihin hän tuottaa erilaista sisältöä.
- Valoa kiinnostaa kaikenlainen uuden kehittäminen ja hän arvostaa uuden oppimista, ihmisten kanssa olemista ja hyviä keskusteluja.

HENNA LAINE

- 17-vuotias lukiolainen
- Henna harrastaa huilun soittoa ja on kiinnostunut myös musiikin säveltämisestä.
- Vapaa-ajallaan Henna soittaa mielellään kavereidensa kanssa erilaisissa bändeissä ja orkestereissa.
- Henna haaveilee lääkärin urasta, mutta hän haluaa myös jatkossa soittaa mahdollisimman paljon.
- Hän arvostaa luovuutta, ystäviä sekä opiskelua.

LUMI BLOMQVIST

- 26-vuotias englannin kielen opiskelija
- Lumi toivoo opiskelujen jälkeen pääsevänsä töihin englannin kielen tulkiksi tai englannin kielen opettajaksi.
- Nuorempana Lumi vihasi kielten opiskelua, mutta kielikurssi Yhdysvalloissa 15-vuotiaana muutti hänen asenteensa ja sai hänet innostumaan englannin kielen opiskelusta.
- Lumi käyttää paljon sosiaalista mediaa ja tykkää julkaista kuvia arjestaan säännöllisesti. Hänellä on yli 20 000 seuraajaa tällä hetkellä.

NIKLAS SUNDQVIST

- 38-vuotias nuorisotyöntekijä
- Työskentelee monen ikäisten nuorten parissa ja viihtyy työssään erittäin hyvin.
- Niklas soittaa kitaraa ja pelaa vapaa-ajallaan paljon koripalloa sekä erilaisia videopelejä.
- Niklas on kiinnostunut oppimaan nuorilta uutta ja hän arvostaa nuorten mielipiteitä. Hänellä tärkeää on työ sekä ystävät.

ANNA-RIITTA LEPPÄ

- 70-vuotias eläkeläinen
- Anna-Riitta on entinen olympiatason hiihtäjä ja kilpauran jälkeen hän on toiminut valmentajana.
- Nykyisin Anna-Riitta toimii vapaaehtoisena kaikenlaisissa urheilutapahtumissa ja osallistuu mielellään eri lajien tapahtumiin myös katsojana.
- Luonnossa liikkuminen, urheilun seuraaminen ja perhe ovat Anna-Riitalle tärkeitä.

LIITE 5 TUNNESANAT

ILOINEN	PETTYNYT	ÄRTYNYT
SURULLINEN	ILOINEN	MALTTAMATON
HUOLESTUNUT	KATEELLINEN	KIITOLLINEN
TYYYTYVÄINEN	TURHAUTUNUT	ONNELLINEN
KYLLÄSTYNYT	EPÄVARMA	STRESSAANTUNUT
HELPOTTUNUT	HYVÄ OLO	HYVÄNTUULINEN
HÄTÄÄNTYNYT	INNOSTUNUT	KAUHISTUNUT
MASENTUNUT	LEIKKIMIELINEN	NOLOSTUNUT
RAKASTUNUT	RIEMASTUNUT	RENTOUTUNUT
RIEHAKAS	TOIVEIKAS	UJOSTUNUT
VÄSYNYT	YKSINÄINEN	RENTOUTUNUT

OHJEITA SOME-TILANTEISIIN

OHJE 1: _____

OHJE 2: _____

OHJE 3: _____

OHJE 4: _____

APUSANOJA:

KERRO

ILMOITA

LÄHETÄ

ESTÄ

KYSY

ÄLÄ

LOPETA

KIRJOITA

ETSI

ALOITA

LIITE 7 "NÄYTELMÄT" ERILAISISTA IHMISSUHDEKESKUSTELU- JA NIIDEN MUUTOKSISTA

TILANNE 1

KERTOJA: Anna ja Sofia ovat olleet parhaita kavereita päiväkodista asti. He ovat olleet aina samalla luokalla koulussa ja leikkineet yhdessä usein myös koulupäivän jälkeen. Nyt he ovat siirtyneet 7. luokalle, eivätkä ole enää samalla luokalla. He näkevät kuitenkin usein välitunneilla, mutta Anna on saanut myös paljon uusia kavereita uudelta luokaltaan. Sofia haluaisi edelleen olla Annan kanssa ja tehdä samoja juttuja kuin ennenkin, mutta Annaa ovat alkaneet kiinnostaa uudet asiat uusien kavereiden kanssa.

ANNA: Tule nyt! Muu porukka odottaa jo tuolla, ei ne jaksaa meitä kauaa odotella.

SOFIA: Voitaishan me olla vaan kahestaan täällä sisälläkin...

ANNA: Mitä sä oikein jupiset siellä! Mennään nyt, täytyy mennä nopeesti, ettei noi välkkävalvojat nää, mitä me aiotaan tehdä.

SOFIA: Mä oon ihan kohta valmis, mä laitan vielä tän repun kiinni...

ANNA: Aina sua saa odottaa! Mä menen jo, noi muut koko ajan laittaa viestiä, et mä oon jo myöhässä sieltä. Ei niitä kiinnosta, tuutko sä vai et.

SOFIA: Mut kai sua kiinnostaa? Voitaishan me olla täällä, jos niillä on jo kiire. Lotta ja Mira ois kohta tulossa tähän. Ja mä en oikeestaan haluis tehdä tollasia juttuja.

ANNA: Ai miten niin et haluis? Älä nyt viitti. Mitä me sit oikein tehtäis? Istuttais täällä tyyliin opiskelemissa. No ei.

SOFIA: Voitaishan me...

ANNA: JA EI MUA OIKEESTAAN KIINNOSTA TUUTKO SÄ VAI ET! TOSI NOLOO, ET SÄ ET MUKA HALUIS TEHÄ NOITA JUTTUJA. TOSSA PORUKASSA ON NIIN PALJON KIINNOSTAVAMPAA KU JUST JONKUN LOTAN JA MIRAN KANSSA. MOIKKA!

SOFIA: ANNA, ODOTA!

TILANNE 2

KERTOJA: Matias, Mikko ja Henri ovat olleet kavereita 1. luokalta asti. Yleensä koulupäivän jälkeen he ovat jääneet koulun pihalle pelaamaan futista tai menneet yhdessä treeneihin. Viikonloppuisin he ovat usein olleet jonkun luona yökylässä ja pelanneet pleikkaria sekä valvoneet myöhään. Nyt he ovat kaikki 8. luokalla ja kesän aikana Henri on muuttanut toiselle paikkakunnalle. Nyt he yrittävät soitella joka viikko videopuheluita ja pelata samalla yhdessä.

MATIAS: Moro Henri! Me ollaan nyt Mikon kanssa molemmat meillä, kun mennään tästä sit suoraan treeneihin. Mitä äijä? Onks sulla jo uus joukkue siellä?

MIKKO: Mooooooi!

HENRI: No ei oo oikein löytyny sopivaa jengiä. Kaikki tääl on ihan surkeita. Oon käyny treenailemassa tos koulun kentällä välillä.

MIKKO: Joo joo, okei. Laitetaa tää peli nyt käyntiin.

HENRI: Mä oon jo täällä, missä te ootte?

Matias ja Mikko juttelevat keskenään jotakin, eikä Henri saa tästä selvää.

HENRI: Äh, mitä sä Mikko sanoit? Tai Matias? Hei missä te ootte täällä pelissä?

Matias ja Mikko nauravat kovaa ja sulkevat puhelimen. Hetken päästä Henrille tulee viesti, jonka hän lukee ääneen.

HENRI: Sori, nettiyhteys pätkii. Moonalta tuli myös ihan tajuttoman hullu snäppi, pakko vastaa sille nopee. Lähetään koht treeneihin, palaillaa äijä!

Henri jää tuijottamaan puhelintaan surullisena.

TILANNE 3

KERTOJA: Joonas on 14-vuotias. Hänen perheeseensä kuuluvat äiti, isä ja 12-vuotias pikkusisko Anni. Joonaksen perheessä on ollut tapana pitää koko perheen yhteinen elokuvailta joka lauantai. Elokuvailtaa varten on ostettu erilaisia herkkuja ja Anni ja Joonas yhdessä ovat valinneet elokuvan. Nyt on perjantai-ilta ja Joonas on sanonut perheelleen, että hänellä on huomenna kaverin juhlat illalla.

ISÄ: Kuulostaapas kivalta! Ketäs kaikkia sinne juhliin tulee?

ANNI: Ei Joonas voi mennä huomenna mihinkään juhliin. On lauantai ja meillä on leffailta. Me ostettii äitin kanssa kaikki herkut jo eilen.

JOONAS: No pitääkää te keskenään leffailta, ei mua kiinnosta.

ÄITI: Aiemmin ei ole kyllä ollut mitään puhetta juhlista. Tällaisista pitää puhua ja kysyä lupa.

JOONAS: Iskähän just sano, että kuulostaa kivalta. Ja tässähän mä nyt puhun näistä juhlista. Mikä ihmeen ongelma tästä nyt pitää tehdä!

ANNI: HUOMENNA ON LEFFAILTA!

JOONAS: ÄLÄ JAKSA! IHAN KUN SUA EI KIINNOSTAIS MYÖS MUUT JUTUT, MEE VAIKKA LOTALLE HUOMENNA!

ANNI: EIKU MEEN SINNE ENS VIIKOLLA, NIIN EIPÄ SIT PIDETÄ SILLOINKAAN LEFFAILTAA! EI KIINNOSTA ENÄÄ!

ÄITI JA

ISÄ: HEI, NYT RAUHOTUTAAN!

ÄITI: JOONAS! Nyt kerrot kenen juhlista on kyse ja ketä aikuisia sinne tulee.

ISÄ: ANNI! Odota, nyt me jutellaan vielä.

ANNI JA

JOONAS: EI KIINNOSTA!

Kaikki katsovat toisiaan vihaisina, kunnes Joonaksen ilme muuttuu.

JOONAS: Tai oikeestaan, voitaishan me pitää leffailta tänään... Mut sit huomenna mulla on omia juttuja, ok?

LIITE 8 HAHMOKORTIT

LUMIKKI	LEIJONAKUNINGAS	PEPPI PITKÄTOSSU
FROZENIN ELSA	MUUMIPEIKKO	PIKKU MYY
SAULI NIINISTÖ	REHTORI	BARBI
DONALD TRUMP	HARRY POTTER	TUHKIMO
AKU ANKKA	MIKKI HIIRI	NALLE PUH
ROOPE ANKKA	PIPSA POSSU	RISTO RÄPPÄÄJÄ
PUNAHILKKA	PINOKKIO	MY LITTLE PONY
BLACK PANTHER	NINJAGO	

LIITE 9 KESKUSTELUKORTIT

ERILAINEN	ILMASTO MUUTTUU, MITÄ VOIN TEHDÄ?	YKSINÄISYYS
TASA-ARVO	TOISTEN HYVÄKSYMINEN	KUKA ON ERILAINEN?
MIKSI LUONTO ON TÄRKEÄ?	JOTTA KAIKILLA OLISI HYVÄ OLLA, TÄYTYY...	TULEVAISUUS
AIKUISTEN HALUAN...	TOIVON, ETTÄ 15-VUODEN PÄÄSTÄ...	KAVERIT



LIITE 11 MISSÄ ONNISTUIN?

TULIN KOULUUN AJOISSA.

TEIN AHKERASTI
KAIKKI LÄKSYT.

OLIN YSTÄVÄLLINEN.

OSALLISTUIN
HARRASTUKSESSA
AKTIIVISESTI.

PELI MENI HYVIN.

JAKSOIN KESKITTYÄ
OPPITUNNILLA.

OSALLISTUIN REIPPAASTI
OPPITUNNILLA.

AUTOIN KAVERIA.

KUUNTELIN OPETTAJAN
OHJEET.

TOIMIN HYVIN
RYHMÄSSÄ.

HERÄSIN AAMULLA
REIPPAASTI.

OPIN UUDEN ASIAN.

KÄYTTÄYDYIN HYVIN.

OLIN HYVÄ KAVERI.

PÄRJÄSIN HYVIN
KOKEESSA.

EN MYÖHÄSTYNYT.

KOHTELIN KAVEREITA
HYVIN.

USKALSIN PYYTÄÄ APUA.

JAKSOIN YRITTÄÄ
PARHAANI.

AUTOIN KOTITÖISSÄ.

LIITE 12 TAVOITTEET

TULEN KOULUUN AJOISSA.	TEEN KAIKKI LÄKSYT VIIKON AJAN HUOLELLISESTI.	OLEN YSTÄVÄLLINEN KAIKILLE.
OSALLISTUN HARRASTUKSESSA AKTIIVISESTI.	KESKITYN OPPITUNNILLA.	OSALLISTUN REIPPAASTI OPPITUNNILLA.
AUTAN KAVERIA.	KUUNTELEN OPETTAJAN OHJEET JA NOUDATAN NIITÄ.	TOIMIN HYVIN RYHMÄN JÄSENEENÄ.
NOUSEN AAMULLA REIPPAASTI SÄNGYSTÄ.	OPETTELEN UUDEN ASIAN.	KÄYTTÄYDYN HYVIN KOULUSSA JA KOTONA.
OLEN LUOTETTAVA KAVERI.	HARJOITTELEN KOKEESEEN MAHDOLLISIMMAN HYVIN.	EN MYÖHÄSTY.
KOHTELEN KAIKKIA YMPÄRILLÄNI HYVIN.	USKALLAN PYYTÄÄ APUA.	YRITÄN PARHAANI KOULUSSA.
YRITÄN PARHAANI HARRASTUKSESSA.	AUTAN KOTONA PERHEENJÄSENTÄ.	

LIITE 13 ARVOT

LUONTO	ILMASTO	YSTÄVÄT
PERHE	MATKUSTAMINEN	UUDET KOKEMUKSET
PERINTEET	MUSIIKKI	LIIKUNTA
TAIDE	TOISTEN AUTTAMINEN	TASA-ARVO
RAHA	OPIKESKELU	SINNIKKYYS
REHELLISYYS	OIKEUDENMUKAISUUS	SUOSIO
	OMA HYVINVOINTI	TULEVAISUUS

LIITE 14 KEHUKORTIT

	OLET AVULIAS.		OLET HYVÄ KAVERI.
	OLET URHEILULLINEN.		OLET HYVÄ KOULUSSA.
	OLET LUOTETTAVA.		OLET HAUSKA.
	OLET ROHKEA.		OLET TAITEELLINEN.
	OLET MUSIKAALINEN.		OLET REHELLINEN.
	OSAAT PELATA HYVIN.		OSAAT SOITTA A HYVIN.
	OLET HYVÄ PIIRTÄMÄÄN.		OLET VIISAS.
	OLET MUKAVA.		OLET HUOLELLINEN.
	OLET KILTTI.		KANNUSTAT HYVIN MUITA.
	HUOMIOIT HYVIN MUUT.		KERROT HAUSKOJA JUTTUJA.
	OLET RAUHALLINEN.		OLET HYVÄ KIRJOITTAMAAN.
	OLET YSTÄVÄLLINEN.		OLET LIIKUNNALLINEN.
	OLET REILU.		OLET OIKEUDENMUKAINEN.



LIITE 16 KAVERIKIRJASIVU

NIMI:

IKÄ:

PARAS MUISTO:

LEMPIASIA ARJESSA:

TEEN RENTONA ILTOINA:

LEMPIRUOKA:

MINUT TEKEE ONNELLISEKSI:

TÄNNE HALUAN MATKUSTAA:

LEMPIARTISTI:

LEMPIELÄIN:

LEMPIJUOMA:

MITÄ HALUAT SANOA MINULLE?

LIITE 17 MEIDÄN RYHMÄMME TOIMII

1. KEKSIKÄÄ RYHMÄLLENNE NIMI JA KÄYKÄÄ KIRJOITTAMASSA SE PAPERIINNE.	2. KEKSIKÄÄ RYHMÄLLENNE NIMI JA KÄYKÄÄ KIRJOITTAMASSA SE PAPERIINNE.	3. KEKSIKÄÄ RYHMÄLLENNE NIMI JA KÄYKÄÄ KIRJOITTAMASSA SE PAPERIINNE.
4. KEKSIKÄÄ RYHMÄLLENNE NIMI JA KÄYKÄÄ KIRJOITTAMASSA SE PAPERIINNE.	5. KEKSIKÄÄ RYHMÄLLENNE NIMI JA KÄYKÄÄ KIRJOITTAMASSA SE PAPERIINNE.	6. KEKSIKÄÄ RYHMÄLLENNE NIMI JA KÄYKÄÄ KIRJOITTAMASSA SE PAPERIINNE.
7. KANTAKAA YHTÄ RYHMÄNNE JÄSENTÄ 20 ASKELTA ETEENPÄIN.	8. TEHKÄÄ KUPERKEIKKA.	9. KOKO JOUKKUEEN PITÄÄ SEISTÄ NIIN, ETTÄ KUUSI JALKAA, NELJÄ KÄTTÄ JA YKSI POLVI OVAT MAASSA.
10. ASETTUKAA PITUUS- JÄRJESTYKSEEN, LYHIN ENSIN.	11. NAURATTAKAA PELINJOHTAJAA.	12. ENNUSTAKAA SÄÄTÄ JOLLEKIN AIKUISELLE.
13. MUODOSTAKAA PIIRI JA OTTAKAA TOISIANNE KÄSISTÄ KIINNI. KÄVELKÄÄ TAKAISIN PAPERINNE LUOKSE TÄSSÄ MUODOSTELMASSA.	14. KIRJOITAKAA PAPERIINNE KUUSI ERILAISTA TUNNESANAA.	15. KERTOKAA JOLLEKIN AIKUISELLE, PALJONKO KELLO ON.

16. MENKÄÄ HEITTÄMÄÄN UUDESTAAN NOPPAA.	17. OLKAA AIVAN HILJAA YHDEN MINUUTIN AJAN.	18. LAULAKAA YHDESSÄ JOTAKIN LAULUA.
19. KÄTELKÄÄ TOISIANNE NIIN, ETTÄ JOKAINEN RYHMÄN JÄSEN KÄTTELEE JOKAISTA.	20. KÄYKÄÄ SANOMASSA KAIKILLE AIKUISILLE "HYVÄÄ PÄIVÄÄ!"	21. KERTOKAA TOISILLENNE YKSI TUNNE, JONKA OLETTE TUNTENEET TÄMÄN PÄIVÄN AIKANA.
22. ISTUKAA ALAS JA KERTOKAA TOISILLE, MISSÄ ASIASSA OLET ONNISTUNUT TÄNÄÄN.	23. YKSI RYHMÄN JÄSENISTÄ PITÄÄ SILMÄNSÄ AUKI JA MUUT SULKEVAT NE. NÄKEVÄ OHJAA MUUT TAKAISIN PAPERIN JA NOPAN LUOKSE.	24. KEKSIKÄÄ ITSELLENNE KAKSI UUTTA TEHTÄVÄÄ JA TEHKÄÄ NE.
25. KÄYKÄÄ KERTOMASSA PELINJOHTAJALLE, MISSÄ TE OLETTE HYVIÄ.	26. KEHUKAA PELINJOHTAJAA PUOLEN MINUUTIN AJAN.	27. KERTOKAA MUILLE RYHMÄLÄISILLE, MIKÄ ON MIELESTÄNNE PARAS PELI.
28. KÄYKÄÄ MAKAAAMAAN LATTIALLE JA SANOKAA ÄÄNEEN, MISSÄ ASIASSA OLETTE HYVIÄ.	29. ESITTÄKÄÄ PELINJOHTAJALLE TAIKATEMPPU.	30. TEHKÄÄ RYHMÄSSÄ YHTEENSÄ 30 VATSALIHASLIIKETTÄ.
31. MIKÄ RYHMÄSSÄNNE ON PARASTA? KÄYKÄÄ KIRJOITTAMASSA SE PAPERILLE.	32. HUUTAKAA RYHMÄNNE NIMI KOLME KERTAA KOVAAN ÄÄNEEN.	33. MENKÄÄ HEITTÄMÄÄN UUDESTAAN NOPPAA.

34. VALITKAA YKSI TUNNE JA ESITTÄKÄÄ TUNNE JOLLEKIN AIKUISELLE.	35. KEKSIKÄÄ, MITEN AIOTTE TUULETTAA, JOS VOITATTE PELIN. NÄYTTÄKÄÄ TUULETUS PELINJOHTAJALLE.	36. KIRJOITAKAA PAPERILLE KAIKKIEN RYHMÄNNE JÄSENTEN NIMET.
37. MUODOSTAKAA PATSAS, JOKA ESITTÄÄ LUOKKAANNE.	38. OTTAKAA MUKAVA ASENTO JA OLKAA SIINÄ PUOLI MINUUTTIA.	39. HEITTÄKÄÄ NOPPAA NIIN KAUAN, ETTÄ SAATTE SILMÄLUVUN KUUSI.
40. KERTOKAA TOISILLENNE, MIKÄ KOULUSSA ON KIVOINTA.	41. KÄYKÄÄ ISTUMAAN JA KERTOKAA TOISILLENNE, MIKÄ ON LEMPIRUOKANNE.	42. KÄYKÄÄ KERTOMASSA PELINJOHTAJALLE LEMPIRUOKANNE.
43. KEKSIKÄÄ TARINA, JOKA KERTOO ILOISESTA KISSASTA JA SURULLISESTA APINASTA.	44. KÄYKÄÄ KERTOMASSA PELINJOHTAJALLE, MILTÄ TEISTÄ TUNTUU JUURI NYT.	45. ESITTÄKÄÄ VALITSEMAANNE TUNNETTA MINUUTIN AJAN.
46. HEITTÄKÄÄ NOPPAA NIIN KAUAN, ETTÄ SAATTE SILMÄLUVUN KUUSI.	47. KIRJOITAKAA PAPERILLE, MITKÄ KOLME ASIAA OVAT LUOKASSANNE HYVIN.	48. MONTA OPPILASTA LUOKASSANNE ON? KERTOKAA SE PELINJOHTAJALLE.
49. PIIRTÄKÄÄ RYHMÄLLENNE TUNNUSELÄIN.		50. KÄTELKÄÄ KAIKKIA AIKUISIA JA RYHMÄNNE JÄSENIÄ. KAIKKI KÄTTELEVÄT KAIKKIA.